

Neoliberale Hervormingen in het Hoger Onderwijs en Acculturatieve stress

Psychisch welzijn onder Chinese internationale studenten in Nederland

Anka van Gastel & Sharon de Wildt

Universiteit Utrecht

De foto op het titelblad is gemaakt op 2 februari 2019 tijdens het *Chinese New Year Gala* in Leiden¹

---

¹ <https://www.facebook.com/acssnl.main/photos/a.1164298996927318/2309675579056315/?type=3&theater>

Bachelorproject: Thesis

Student: Anka van Gastel
Studentnummer: 5854083
E-mail: a.c.g.m.vangastel@students.uu.nl

Student: Sharon de Wildt
Studentnummer: 6058426
E-mail: s.dewildt2@students.uu.nl

Begeleider: Roos Keja
E-mail: r.keja@uu.nl

Woordaantal: 21694

Datum: 26 juni 2019

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Inleiding	5
Hoofdstuk 1. Theoretisch Kader	10
1. Mondialisering, Expatriates en Neoliberale Hervormingen in het Hoger Onderwijs	10
1.1 Mondialisering en mobiliteit	10
1.2 Belonging en de 'expats bubbel'	11
1.3 Neoliberale hervormingen in het hoger onderwijs	12
2. Culturele Identiteit en Acculturatieve Stress	14
2.1 Acculturatieve stress versus cultuurshock	16
3. psychische klachten en Betekenisgeving	17
3.2 Betekenisgeving van psychische klachten	18
Hoofdstuk 2. Context	20
Het Europese Bologna-akkoord (Sharon)	20
Chinese internationale studenten in Nederland (Anka)	23
Hoofdstuk 3. Chinese internationale studenten binnen Nederlandse universiteiten	25
De kenmerken van Nederlandse (neoliberale) universiteiten	25
De achtergrond van Chinese internationale studenten	30
Culturele achtergrond	30
Educatieve achtergrond	32
Manifestatie van de Chinese 'expat bubbel' in Nederland	34
Netwerk en inhoud onderlinge relaties	34
Online en offline publieke ruimten	37
De rol van Chinese studentenorganisaties in Nederland	39
Hoofdstuk 4. Culturele frictie en psychische klachten bij Chinese internationale studenten	41
Betekenisgeving rondom psychische klachten	41
Acculturatieve stress onder Chinese internationale studenten in Nederland	41
Chinese en Nederlandse perspectieven rondom psychische klachten	45
Culturele insensitiviteit binnen Nederlandse instanties	49
Discussie en Conclusie	53
Literatuurlijst	60
Bijlagen	65
Informantenlijst	65
Aanbevelingen	66

Inleiding

Sharon.

Processen van mondialisering hebben het sociale landschap om ons heen in rap tempo drastisch veranderd. Een gevolg van deze mondialiseringsprocessen, is dat de wereld in termen van tijd en ruimte is gekrompen, waardoor er verhoogde mobiliteit in verschillende richtingen ontstaat (Eriksen 2014). Deze veranderingen hebben een grote groep bevoorrechte migranten gegenereerd, die in alle mogelijke richtingen over de wereld mobiliseert (Eriksen 2014). Eén van deze bevoorrechte migranten zijn internationale studenten. Internationale studenten vertrekken naar andere landen om een hoogwaardig diploma te behalen, welke in de huidige economie sociale en economische zekerheid biedt (Inda en Rosaldo 2008; Carswell 2010). De aantrekkingskracht van het Europese hoger onderwijs voor internationale studenten is sterk. Het hoger onderwijs binnen de Europese Unie is namelijk na het Bologna-akkoord in 1999 verzekerd van een hoge concurrentiepositie, omdat deze hervormingen naadloos aansluiten op de huidige, mondiale kenniseconomie (Maas en Ter Maten 2009, 19). De neoliberale hervormingen binnen het onderwijs zijn zodanig toegespitst op de huidige kenniseconomie dat het Europese onderwijssysteem als het ware een oord is geworden voor het faciliteren van deze benodigde kennis (Sin, Amélia en Ameral 2016, 50-51). Na de hervormingen zijn internationalisering en prestatie in het nieuwe onderwijssysteem belangrijke doelen geworden, wat tot gevolg heeft dat de Europese universiteiten zich in een competitieve omgeving bevinden (Guruz 2011, 178). Niet alleen tussen universiteiten maar ook binnen universiteiten is deze prestatiegerichte druk op te merken. Studenten ervaren hierdoor prikkels die voortkomen uit de studie- en prestatiedruk, waardoor continue stress wordt ervaren. Deze constante blootstelling aan prikkels in een competitieve omgeving heeft negatieve invloed op het psychisch welzijn van studenten en kan leiden tot psychische klachten, zoals burn-out (Gelauff 2001, 1).

Nederlandse universiteiten kennen een grote groep Chinese internationale studenten, die hun thuisland hebben verlaten om te studeren (Huberts en Vlek de Coningh 2018). Deze studenten krijgen binnen Nederlandse universiteiten niet alleen te maken met een prestatiegerichte onderwijsomgeving, wat als stressvol wordt ervaren, maar komen daarnaast terecht in een andere samenleving, waarvan de cultuur aanzienlijk verschilt met de cultuur die zij hebben meegekregen (Tsai et al. 2017). Deze groep heeft vaak moeite met het integratie- en acculturatieproces, wat tezamen met de studie veel stress kan opleveren (Tsai et al. 2017; Zhou, Zhang en Stodolska 2018). Echter, tot nog toe is er een tekort aan literatuur die de relatie analyseert tussen de neoliberale hervormingen in het hoger onderwijs en psychische klachten onder

Chinese internationale studenten, met acculturatieve stress als risicofactor. Verschillende onderzoekers (Chen en Mak, 2008; Chen, et al. 2014) geven aan dat het belangrijk is dat verschillen in culturele contexten erkend en onderzocht worden, zodat sociale fenomenen, in dit geval psychische klachten onder Chinese internationale studenten, beter begrepen kunnen worden.

Om de hiaten in de huidige literatuur aan te vullen, is ons etnografisch onderzoek gericht op het verkennen van psychische klachten onder Chinese internationale studenten aan Nederlandse universiteiten met acculturatieve stress als risicofactor. Het onderzoek is explorierend van aard, waardoor de onderzoeksfunctie beschrijvend is. We hebben een poging gedaan een beter begrip te krijgen omtrent het fenomeen, door het uitgebreid te analyseren. Om een holistisch beeld te kunnen vormen van het fenomeen hebben wij gebruik gemaakt van een complementaire onderzoeksbenadering. Dit houdt in dat hetzelfde onderwerp vanuit verschillende invalshoeken is benaderd. Om dit te bereiken is het fenomeen psychische klachten bij Chinese internationale studenten aan Nederlandse universiteiten vanuit een cultureel oogpunt benaderd en wordt er daarnaast gekeken naar de rol van organisaties en instanties. Vanuit onze wetenschappelijke nieuwsgierigheid omtrent het fenomeen is de volgende hoofdvraag geformuleerd:

Hoe worden psychische klachten door studiestress, met acculturatieve stress als risicofactor, onder Chinese internationale studenten aan Nederlandse universiteiten benaderd? Met behulp van deelvragen zijn verschillende hoofdthema's in het onderzoek uitgediept om het complexe fenomeen beter te begrijpen. Allereerst wordt het Nederlandse hoger onderwijssysteem onder de loep genomen. Hierbij worden de belangrijkste ontwikkelingen en kenmerken van het Nederlandse hoger onderwijs gepresenteerd. Daarnaast illustreren wij hoe deze kenmerken tezamen met de prestatienormen, die gehanteerd worden binnen Nederlandse universiteiten, invloed hebben op de kwaliteit van onderwijs en vervolgens op het welzijn van studenten. Ten tweede zal psychische klachten, met acculturatieve stress als risicofactor, onder Chinese internationale studenten aan Nederlandse universiteiten uitgediept worden. Dit betekent voor onze doelgroep dat niet alleen het hoger onderwijssysteem, maar ook het zich bevinden in een andere culturele context bijdraagt aan de mate van stress die zij ervaren. Ten derde wordt er licht geworpen op culturele insensitiviteit binnen Nederlandse instanties, zoals het Nederlandse hoger onderwijs en de gezondheidszorg, welke bijdraagt aan de culturele frictie die de doelgroep ervaart. Daarbij komen de reacties vanuit organisaties en professionals aan bod, waarbij wij inzicht hebben kunnen verkrijgen in hoe zij omgaan met deze nieuwe groep studenten en welke inspanningen zij leveren om deze studenten tegemoet te komen, in een poging om het welzijn onder deze groep tijdens hun studie in Nederland te bevorderen. Ook heeft dit inzicht opgeleverd met betrekking tot de tekortkomingen van Nederlandse instanties om effectieve hulp te leveren aan Chinese internationale studenten. Tenslotte is er ingezoomd op Chinese studentenorganisaties in Nederland en hoe zij bijdragen aan het bestaan van de

Chinese 'expat bubbel' in Nederland. Er wordt ingegaan op de rol die deze organisaties spelen in het terugdringen of voorkomen van acculturatieve stress onder Chinese internationale studenten die tijdelijk in Nederland verblijven.

Gezamenlijk.

Tijdens het veldwerk is gebruik gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden, omdat deze methoden het mogelijk maken om betekenisgeving, gevoelens en ideeën van mensen in kaart te brengen. Daarbij gebruikten wij gedurende het onderzoek triangulatie, wat inhoudt dat wij een mix aan kwalitatieve onderzoeksmethoden gebruikten, afhankelijk van het type data die nodig waren om specifieke vragen te beantwoorden. Deze methoden omvatten participerende observatie, interviews, informele conversaties en inhoudsanalyse. Door participerende observatie waren wij in staat om te mengen in de gemeenschap van Chinese internationale studenten in Nederland. Hierdoor kregen wij een beter beeld van Chinese omgangsvormen, het netwerk, de inhoud van relaties en de inspanningen van (Chinese studenten-) organisaties en professionals. Ook was het door participerende observatie mogelijk om ons netwerk aan informanten uit te breiden, omdat wij tijdens evenementen in staat waren in de gemeenschap te komen en contacten te leggen.

De informatie uit de diepte-interviews heeft ons inzicht verschaft in betekenisgeving en ideeën van verschillende participanten met verschillende (culturele) achtergronden. Hierdoor hebben wij verschillen en overeenkomsten in ideeën naast elkaar kunnen leggen en opmerkelijke conclusies kunnen trekken, welke in de discussie en conclusie duidelijk zullen worden. Doordat de participanten verschillende (culturele) achtergronden hadden, konden niet alle interviews in het Nederlands worden gehouden. Om een zo objectief mogelijk beeld te schetsen van de conversaties hebben wij ervoor gekozen om in deze thesis de gesprekken in de taal te laten staan waarin wij het interview hebben gedaan. De interviews waren semi-gestructureerd, waardoor niet teveel afgeweken werd van de te beantwoorde deelvragen. Omdat wij niet volledig afhankelijk wilden zijn van de vooropgestelde vragenlijsten, hebben wij ook zeer regelmatig op informele wijze conversaties gevoerd, zodat er ruimte was voor serendipiteit. Juist uit deze conversaties kwamen opmerkelijke ontdekkingen voort, waardoor dit geregeld leidde tot het aanpassen van de richting van het onderzoek. Een voorbeeld hiervan is dat onze oorspronkelijke focus op burn-out verschoven diende te worden naar psychische klachten, met acculturatieve stress als risicofactor, onder de Chinese internationale studenten. In hoofdstukken 3 en 4 zal deze focus verder uitgelicht worden.

In het veld liepen wij echter ook tegen limitaties en ethische dilemma's aan. Psychische klachten en acculturatieve stress zijn zware onderwerpen, waardoor mensen vaak terughoudend zijn als het op deze

onderwerpen aankomt. Hierdoor merkten wij tijdens interviews dat dit nog wel eens kon leiden tot tegenstrijdigheden in uitspraken. Daarnaast was het voor ons erg moeilijk om te mengen in de gemeenschap. Hoewel wij veel pogingen hebben gedaan om intensief contact te maken en te houden met onze informanten gedurende het onderzoek, merkten wij dat wij nooit (volledig) betrokken werden in de gemeenschap. Het intensief contact houden met informanten *an sich* vormden een probleem: het verwachtingspatroon van een aantal mannelijke informanten verschilde met die van ons. Relaties die waren opgebouwd werden aan de kant van sommige mannelijke respondenten romantisch van aard. Hierdoor werd onze onderzoeksrol soms vergeten. Wanneer we dan werden uitgenodigd voor bijvoorbeeld een etentje zorgde dit namens onze kant voor een dubbel gevoel en niet ethisch verantwoord, omdat voor beide partijen er een andere reden was voor het contact. Een andere limitatie die wij tegenkwamen tijdens het onderzoek, was het verkrijgen van toegang tot organisaties en het contact leggen met professionals. Sommige organisaties en professionals waren afhoudend en weigerden deelname aan het onderzoek. Een veelvoorkomende reden was dat men niet de juiste persoon of organisatie zouden zijn om bruikbare informatie te kunnen bieden met betrekking tot ons onderwerp. Daarnaast was er in een aantal gevallen ook sprake van *non response*. Hierdoor zijn een aantal organisaties en professionals, die naar ons idee wel waardevolle informatie hadden kunnen verschaffen, niet meegenomen in het onderzoek. Al met al zijn wij in staat geweest voldoende informatie te winnen vanuit de organisaties en professionals die wel bereid waren om deel te nemen. Onder de deelnemende organisaties en professionals vielen twee Chinese studentenorganisaties in Nederland, een studiebegeleider, docenten, wetenschappers en internationale (studenten)organisaties. Hierdoor zijn wij naar ons idee in staat geweest de hoofd- en deelvragen adequaat te dekken.

De inhoud van deze thesis is in verschillende delen opgedeeld. Allereerst zal in hoofdstuk 1 het theoretisch kader gepresenteerd worden. Hier gaan we in op mondialiseringsprocessen die hand-in-hand gaan met studentenmobiliteit en neoliberale hervormingen in het hoger onderwijs op mondiaal niveau. Daarnaast zal culturele identiteit in relatie tot acculturatieve stress worden uitgediept. Ook worden in het theoretisch kader psychische klachten, waaronder burn-out, en betekenisgeving rondom deze concepten besproken. Deze theorieën en hoofdthema's liggen ten grondslag aan de richting en benadering van het onderzoek. Ten tweede wordt er in de context ingezoomd op het Bologna-akkoord. De neoliberale hervormingen, als gevolg van het Bologna-akkoord, liggen ten grondslag aan het huidige Europese educatiebeleid. Het neoliberaal hervormde hoger onderwijs vormt de specifieke context waarin studenten zich bevinden en is van invloed op het welzijn van studenten. Vervolgens bespreken we onze onderzoekspopulatie: Chinese internationale studenten aan Nederlandse universiteiten. Hierin komt naar voren wat het belang is van het onderzoeken van deze groep in de context van het Nederlandse

neoliberaaal hervormde hoger onderwijs. Ten derde zetten wij in de empirische hoofdstukken de antwoorden op de deelvragen uitgebreid uiteen, waarbij er teruggekoppeld zal worden naar de literatuur uit het theoretisch kader. In hoofdstuk 3 bespreken we de belangrijkste kenmerken van Nederlandse universiteiten, na het Bologna-akkoord, en hoe dit invloed heeft op het psychisch welzijn van studenten. Deze informatie zullen we koppelen aan de groep Chinese internationale studenten in Nederland. Daarbij achten wij het belangrijk om inzicht te krijgen in de culturele en educatieve achtergrond van Chinese internationale studenten. Ook gaan we in op de manifestatie van de Chinese gemeenschap in Nederland en hoe dit gekoppeld kan worden aan acculturatieve stress en het voorkomen ervan. In hoofdstuk 4 bespreken wij hoe Chinese internationale studenten, op basis van culturele achtergrond, hun psychisch welzijn ervaren, wat de oorzaken hiervan zijn, welke betekenissen zij geven aan psychische klachten en hoe zij hier vervolgens mee omgaan. Daarnaast worden ideeën rondom psychisch welzijn vanuit de culturele achtergrond van Chinese internationale studenten en vanuit de Nederlandse samenleving met elkaar vergeleken. Als laatste zullen we ingaan op de gevolgen die de verschillen met zich meebrengen. Tot slot zetten wij in de discussie en conclusie de twee onderzoeksbenaderingen naast elkaar, waarbij gezamenlijke conclusies worden getrokken. Hier zullen wij de hoofdvraag en deelvragen beantwoorden.

Hoofdstuk 1. Theoretisch Kader

Het theoretisch kader dient om een beter begrip te krijgen omtrent de relatie tussen neoliberale hervormingen in het hoger onderwijs en studiestress onder internationale studenten. Allereerst zullen we in de eerste paragraaf een overzicht geven van huidige mondialiseringsprocessen, die verhoogde studentenmobiliteit op mondiaal niveau genereren. Ook zal besproken worden hoe deze nieuwe groepen migranten zich op transnationale wijze bewegen en hoe zij te maken krijgen met een nieuwe cultuur, die verschilt van hun eigen cultuur. Daarnaast gaan we in op de manier waarop neoliberale hervormingen binnen het onderwijs, zowel op macro- als op microniveau een grote impact hebben gehad. In de tweede paragraaf wordt ingegaan op het acculturatieproces via het model van Berry (1992, 85). Hierbij wordt de acculturatieve stress onder internationale studenten uitgelicht, welke in verband wordt gebracht met de culturele achtergrond die botst met de 'gastcultuur'. Daarnaast zal de relatie tussen acculturatieve stress als risicofactor bij expats en de ontwikkeling van psychische klachten worden gepresenteerd. In de laatste paragraaf worden deze psychische klachten gekoppeld aan de verschillen in de culturele achtergrond die invloed heeft op de betekenisgeving rondom psychische problemen.

1. Mondialisering, Expatriates en Neoliberale Hervormingen in het Hoger Onderwijs

Sharon

1.1 Mondialisering en mobiliteit

Meer dan ooit zijn mensen op de wereld nauw met elkaar verbonden. Connecties worden op lange afstanden gelegd en behouden en de wereld lijkt op het gebied van ruimte en tijd te zijn gekrompen (Inda en Rosaldo 2008, 4). Deze elementen beschrijven het tijdperk van mondialisering, waarin de hedendaagse wereld zich bevindt.

Mondialisering betreft het versnelde en geïntensiveerde proces van beweging en verplaatsing van praktijken, producten en individuen (Eriksen 2014). Het proces van mondialisering wordt gekenmerkt door mondiale verbondenheid, een term die verwijst naar een wereld van beweging, vermenging en verbindingen. Hierbij is er sprake van continue culturele interactie en uitwisseling (Inda en Rosalso 2008, 4). Door de beweging en verplaatsing van mensen, komen culturen die voorheen zich elders op de wereld bevonden nu samen binnen één fysiek terrein, waardoor diverse plaatsen op de wereld een ruimte worden van culturele juxtapositie en vermenging (Inda en Rosaldo 2008, 13). Grenzen vervagen en er ontstaan diverse vormen van mobiliteit, die in alle mogelijke richtingen bewegen (Eriksen 2014). Hoewel migratie en mobiliteit geen nieuwe fenomenen zijn van de mensheid, hebben processen van mondialisering er wel

een nieuwe vorm aan gegeven. De verspreiding van informatie door het wereldwijde gebruik van media in combinatie met massa-migratie en mobiliteit dragen bij aan de vorming van diasporische publieke sferen (Appadurai 1996: 4). Dat wil zeggen dat hoewel mensen zich verplaatsen naar andere plekken op de wereld, dat nog niet betekent dat zij hun thuisland volledig achterlaten (Ong 2003). Individuen die zich verplaatsen over de wereld maken gebruik van de nieuwe mogelijkheden, die de verbindingen met het thuisland in stand houden met behulp van zowel offline als online publieke ruimten (Ong 2003).

Dit fenomeen vormt en beweegt zich op transnationale wijze buiten de kaders van de natie-staat (Tsing 2000, 70; Ong 2003), die traditioneel wordt gezien als de sleutel tot sociale verandering (Appadurai 1996, 4). Migratie en mobiliteit betreffen niet meer slechts de minderbedeelden uit het zuiden die economische zekerheid nastreven in het Westen (Croucher 2012). Een groeiend aantal migranten met een relatief welvarende positie vertrekt vanuit hun relatief welvarende omgeving om elders van mogelijkheden gebruik te maken om de kwaliteit van hun leven te verrijken. Deze nieuwe groep migranten worden ook wel bevoorrechte migranten genoemd (Croucher 2012; Fechter 2007). Een groeiend deel van deze groep wordt aangeduid als *expatriates*, dit zijn mensen die zich op transnationale wijze bewegen over de wereld en onderdeel uitmaken van de mondiale kenniseconomie. Hoewel zij zich bevinden in een nieuw land met een andere cultuur, houden zij sterke banden en connecties met hun thuisland. Dit doen zij door middel van communicatie, het gebruik van zowel offline als online ruimtes en het uitvoeren van de culturele praktijken uit hun thuisland (Polson 2015). In de volgende paragraaf wordt verder ingegaan op de kenmerken van *expatriates* en hoe internationale studenten vergeleken kunnen worden met deze groep.

1.2 Belonging en de 'expats bubbel'

Allereerst is het van belang om te weten wat de aard en kenmerken van *expatriates* zijn, als we de aard en kenmerken van internationale studenten willen begrijpen, aangezien deze groepen gelijksoortig zijn. *Expatriates* betreft de groep mensen die zich herplaatst hebben binnen een nieuwe culturele context ten gevolge van internationalisering en *crossing borders* (Nordin 2016). Hun verblijf is tijdelijk, waardoor zij niet volledig onderdeel uit zullen maken van de 'gastcultuur'. Zij bevinden zich tijdens het verblijf als het ware in een liminale ruimte, omdat zij losgekoppeld zijn van hun thuiscultuur, maar wel connecties behouden en onderdeel gaan uitmaken van de 'gastcultuur', echter zullen zij nooit volledig integreren (Ruth, Sturges en Weight 2010). Terwijl zij vasthouden aan culturele normen en waarden van hun thuisland, krijgen zij daarnaast ook te maken met nieuwe normen en waarden in de 'gastcultuur' (Malešević en Haugaard 2016). Het resultaat is de vorming van micro-culturen, waar de *expatriates* zich in een bubbel bevinden: de 'expat bubbel' (Fechter 2007; Van Bochove en Engbersen 2015). De bubbel

waarin zij zich bevinden, belemmert de mogelijkheid en succes om opgenomen te worden binnen de 'gastcultuur', waardoor deze groep volgens sommigen geen gevoel van inclusie en saamhorigheid, dus *feeling of belonging*, kan ervaren (Mendenhall 1985; Selmer 2002; Rohrich en Martin 1991; Mamman en Richards 1996). De aantasting van *feeling of belonging*, maakt deze groep in het bijzonder kwetsbaar voor tegenslagen op het gebied van gezondheid en succes (van Vianen et al. 2004; Fox, Thayer en Wadhwa 2017).

Zoals eerder genoemd zijn internationale studenten op basis van karakteristieken vergelijkbaar met *expatriates*, omdat ook deze groep tijdelijk elders op de wereld studeert en woont, terwijl zij sterke connecties behouden met hun thuiscultuur (Rizvi 2011). Internationale studenten maken net als *expatriates* onderdeel uit van de kenniseconomie, waar competitie en prestatie belangrijke aspecten zijn in de 'gastcultuur' (Guruz 2011, 178). Net als *expatriates* bevinden internationale studenten zich in een liminale ruimte met gebrek aan *feeling of belonging*, waardoor zij een potentieel kwetsbare groep vormen. Naast de discrepantie die zij ervaren tussen de verschillende culturele contexten waarin zij zich bevinden, krijgen zij ook te maken met de prestatiedruk en competitie vanuit het hoger onderwijs in de 'gastcultuur'. In de volgende paragraaf zal duidelijk worden hoe hervormingen in het hoger onderwijs bijdragen aan de stress die internationale studenten in een andere cultuur kunnen ervaren.

1.3 Neoliberale hervormingen in het hoger onderwijs

Zoals in voorgaande paragrafen duidelijk is geworden, hebben mondialiseringsprocessen nieuwe, bevoorrechte migranten gegenereerd, namelijk: internationale studenten. In deze paragraaf zullen we ingaan op wat neoliberale hervormingen binnen het Westerse hoger onderwijs inhoudt en hoe die bij hebben gedragen aan het genereren en aantrekken van internationale studenten. Daarnaast zal besproken worden welke gevolgen deze neoliberale hervormingen voor (internationale) studenten met zich meebrengt.

Interconnecties zijn binnen de mondialiseringsprocessen gebaseerd op de zoektocht naar overlappingsen, bondgenootschappen, samenwerkingen en betrokkenheid, welke vorm geven aan internationale projecten (Tsing 2000, 73). Een voorbeeld van zo een internationaal project zijn de neoliberale hervormingen in het Europese hoger onderwijs. Neoliberale hervormingen betreffen processen zoals marktwerking, privatisering, verantwoordelijking van het individu en ondernemingschap (Hyatt en Shear 2015, 6; Ward 2012). Er wordt gefocust op neoliberale hervormingen binnen het hoger onderwijs, welke volgens Hyatt en Shear (2015, 8) gedreven worden door twee krachten. De eerste betreft de privatisering, welke als gevolg heeft dat onderwijs niet langer meer een publiek goed is: sociaal welzijn is de verantwoordelijkheid van het individu geworden (ibid.). Volgens Hyatt en Shear (ibid., 33) moet het

hoger onderwijs in dit geval op zoek naar alternatieve financiële bronnen, omdat onderwijs binnen de neoliberale hervormingen niet langer volledig wordt gefinancierd door de overheid. Dit aspect van de hervormingen leidt ertoe dat studenten, waaronder internationale studenten, het hoger onderwijs moeten bekostigen (ibid.). De tweede kracht die de hervorming volgens Hyatt en Shear (ibid.) in het hoger onderwijs drijft, is de verhoogde waarde van onderwijs, welke van essentieel belang is geworden voor sociaal en economisch welzijn (ibid., 10). Kennis wordt binnen het onderwijs systeem gezien als 'ruw materiaal', welke binnen hogescholen ontgint en vervolgens geraffineerd wordt (ibid.). Dit wil zeggen dat kennis *an sich* een middel voor productie is geworden, waar hogescholen als het ware functioneren als industrieën om vervolgens deze kennis te exploiteren en te produceren (Ward 2012, 131).

Omdat het hoger onderwijs economische groei moet stimuleren, worden veel internationale studenten aangetrokken (Carswell 2010, 1). Daarnaast bieden westerse landen kwalitatief hoger onderwijs, welke waardevol zijn voor studenten uit 'perifere' gebieden (Hyatt en Shear 2015). Echter, dit zorgt voor asymmetrische studentenmobiliteit, waar het zwaartepunt in het Westen ligt (Inda en Rosaldo 2008, 15). Het onderwijssysteem in het Westen is volledig afgestemd op de huidige mondiale kenniseconomie, waardoor de kwaliteitsnormen van onderwijs in het Westen bepaald worden. Om onderdeel uit te kunnen maken van de mondiale kenniseconomie, dienen landen wereldwijd zich aan te passen op de westerse kwaliteitsnormen met betrekking tot onderwijs.

In de neoliberale setting is het van belang dat het hoger onderwijs de emotionele behoeften opoffert, zodat de economische behoeften gefaciliteerd kunnen worden (Di Leo 2017, 166). De hervormingen hebben ertoe geleid dat het onderwijssysteem een competitieve omgeving is geworden, waardoor studenten blootgesteld zijn aan prestatieprikkels (Gelauff 2001, 1; Guruz 2011, 178). Daarnaast beschrijven Bal, Grassiani en Kirk (2014, 29) in hun onderzoek dat eigen verantwoordelijkheid een belangrijk aspect is binnen het neoliberale onderwijs. Dit houdt in dat studenten verantwoordelijk worden gehouden voor hun eigen succes en falen. De competitieve omgeving binnen het neoliberale hoger onderwijs tezamen met de nadruk op eigen verantwoordelijkheid, kan ervoor zorgen dat studenten een hoge druk ervaren om te presteren vanuit een zeker perfectionisme (Ibid, 30; Curran en Hill 2017, 410). Uit een studie van Curran en Hill (2017, 419-420) blijkt dat de huidige generatie studenten de verwachtingen voor zichzelf hoger legt en dat verwachtingen van buitenaf door deze groep als hoger wordt ervaren in vergelijking met voorgaande generaties. Deze hoge verwachtingen worden door Curran en Hill in verband gebracht met het eerder genoemde perfectionisme, dat gegenereerd zou worden door het neoliberale karakter van westerse maatschappijen en het hoger onderwijs. Volgens hen verklaard dit streven naar perfectionisme en de hoge verwachtingen, zowel vanuit het individu als de maatschappij, het groeiend aantal studenten die ernstige psychische klachten ervaren (Ibid., 420). De psychische klachten

die met perfectionisme geassocieerd worden zijn onder andere: depressie, angst en suïcidegedachten. Daarnaast wordt door studenten meer eenzaamheid ervaren en bezoeken zij vaker een kliniek voor eetstoornissen en morfydysforie (Ibid., 420). Uit de studie blijkt dat de eerder genoemde psychische klachten onder deze generatie studenten sterk zijn toegenomen in vergelijking met voorgaande generaties. Het neoliberale karakter van huidige Westerse maatschappijen en het hoger onderwijs spelen hierin een rol (Ibid., 420). Omdat wij ons binnen het onderzoek richten op internationale studenten, in het bijzonder internationale studenten afkomstig uit China, is het interessant om na te gaan of culturele achtergrond en acculturatie, naast studiestress, een rol spelen in het ervaren van mogelijke psychische klachten. Om een beter begrip te krijgen omtrent de relatie tussen prestatiedruk en psychische klachten, met acculturatieve stress als risicofactor, wordt er in het volgende gedeelte van het theoretisch kader vanuit cultureel oogpunt licht op geworpen.

2. Culturele Identiteit en Acculturatieve Stress

Anka.

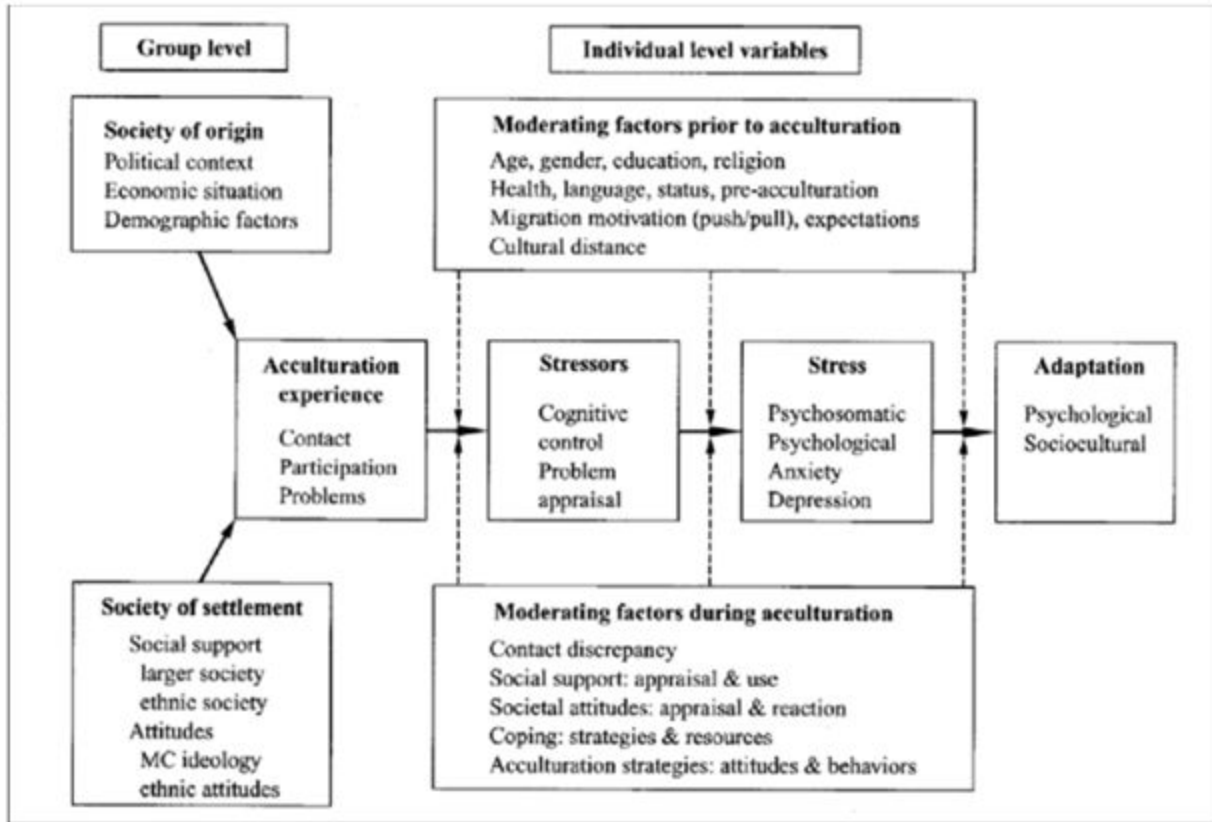
Acculturatie is het proces waarbij een individu zich aanpast aan een onbekende cultuur (Mahmood 2014, 3). Volgens Berry (1992) zijn er verschillende factoren welke invloed hebben op dit proces. Wanneer factoren een negatieve invloed hebben op het acculturatieproces kan dit leiden tot acculturatieve stress. Acculturatieve stress is de stress die een individu voelt wanneer hij/zij zich aan moet passen aan een nieuwe cultuur (Wei et al 2012, 97). Hieronder zal uitgelicht worden hoe dit proces verloopt. De factoren die van invloed zijn op het acculturatieproces, zijn onder te verdelen in twee soorten variabelen.

De eerste soorten variabelen zijn op groepsniveau, zoals de maatschappij waar de persoon vandaan komt en waar hij/zij heen gaat (Berry 1992, 78), en hebben directe invloed op hoe de acculturatie wordt ervaren. Een voorbeeld hiervan is de economisch situatie in het land van afkomst. Het kan zijn dat ouders van internationale studenten veel geld moeten betalen om het kind in een ander land te kunnen laten studeren. Internationale studenten kunnen dan ook financiële moeilijkheden ondervinden in het nieuwe land (Yeh en Inose 2003, 16; Smith en Khawaja 2011, 15). Daarnaast kunnen financiële beperkingen zorgen voor moeilijkheden in het socialiseren met anderen (Sawir et al 2008, 162). Dit kan zijn omdat zij minder te besteden hebben, waardoor het ondernemen van activiteiten die geld kosten moeilijker worden.

De tweede soort variabelen zijn op individueel niveau, zoals factoren voorafgaand aan de acculturatie en gedurende de acculturatie (Berry 1992, 77). De variabelen op individueel niveau hebben een modererend effect op de psychologische acculturatie. De psychologische acculturatie is onder te verdelen in het verloop van acculturatieve ervaring naar stressoren naar acculturatieve stress, welke

vervolgens invloed heeft op de uiteindelijke aanpassing (Ibid, 78).

Figuur 1. Het Acculturatieproces

Bron: Berry 1992, 85

Door de modererende factoren verschilt het hoe acculturatie wordt ervaren, hierdoor kunnen de stressoren ook variëren. Een voorbeeld hiervan is, wanneer de persoon in kwestie een pre-acculturatieve ervaring heeft gehad dan zal hij/zij mogelijk de veranderingen in zijn/haar leven eerder zien als kansen in plaats van problemen (Berry 1992, 78). Wanneer de veranderingen worden gezien als problemen dan kan dit leiden tot extra stress. Een ander voorbeeld is de invloed van taal op hoe acculturatie wordt ervaren. Een betere taalvaardigheid kan de student helpen makkelijker contact te leggen met mensen in de nieuwe culturele setting (Yeh en Inose 2003, 16; Smith en Khawaja 2011, 9-10), terwijl een taalbarrière kan zorgen voor een gevoel van isolatie en acculturatieve stress bij de student (Sawir et al 2008, 153; Smith en Khawaja 2011, 10; Yeh en Inose 2003, 16). Taal heeft daarnaast invloed op de academische prestaties (Yeh en Inose 2003, 16; Gu, Schweisfurth en Day 2010, 16). Wanneer de taalbarrière groot is, kan dit leiden tot meer acculturatieve en academische stress; zo kan de student minder goed meekomen in vakken

die niet in zijn/haar moedertaal zijn (Smith en Khawaja 2011, 9-10). Mogelijk zou op deze manier studiegerelateerde burn-out tot stand kunnen komen. Andere voorbeelden van moderators zijn een gebrek aan sociale steun en discriminatie die zorgen voor een verhoogde kans op acculturatieve stress (Yeh en Inose 2003; Sawir et al 2008; Smith en Khawaja 2011; Fox, Thayer, Wadhwa 2017).

Acculturatieve stress kan leiden tot verschillende negatieve psychische klachten zoals depressie, angst, suïcidale gedachten (Zhou, Zhang, Stodolska 2018, 2) en zoals we hierboven hebben gezien mogelijk burn-out. Uit onderzoek blijkt dat internationale studenten vaker te kampen krijgen met psychologische problemen ten opzichte van de studenten die in eigen land studeren (Yeh en Inose 2003, 16). Dit heeft te maken met dat internationale studenten aan de ene kant meer aanpassingsproblemen hebben dan de student die in eigen land studeert, terwijl zij aan de andere kant minder middelen zouden hebben om het op te lossen (Sandhu 1994, 230). Daarnaast heeft de manier hoe een persoon omgaat met stress (coping) ook invloed op de mate van acculturatieve stress die wordt ervaren (Berry 1992, 79). In paragraaf drie wordt verder uitgelicht welke verschillen er zijn in betekenisgeving en het omgaan met stress bij verschillende culturele contexten. De uitkomst van psychologische acculturatie is aanpassing. De mate van aanpassing varieert aan de hand van de mate van stress die wordt ervaren en kan leiden tot goede aanpassing of maladaptief gedrag (Ibid). Wanneer er maladaptief gedrag wordt vertoont na het verloop van het acculturatieproces heeft dit als gevolg dat de persoon denkt nooit compleet te kunnen integreren, waardoor de persoon zal stoppen om een *feeling of belonging* in de nieuwe cultuur te behalen en krijgt hierdoor mogelijk pessimistische gedachten over de gastmaatschappij (Maydell-Stevens et al 2007, 192). Deze pessimistische gedachten kunnen ervoor zorgen dat de nieuwe cultuur als slecht wordt ervaren. Wanneer er negatieve ervaringen zijn met de nieuwe cultuur kan dit ervoor zorgen dat de thuiscultuur door de persoon wordt geromantiseerd (DeWalt en DeWalt 2011,68).

2.1 Acculturatieve stress versus cultuurshock

Acculturatieve stress wordt als een alternatieve term gezien voor cultuurshock (Berry 2006, 287). Terwijl cultuurshock een oudere en dus ook bekendere term is, wordt er in de literatuur vaak verwezen naar acculturatieve stress (Berry 1997, 13; Tartakovsky 2007, 485). Berry (1997, 13) noemt drie redenen waarom acculturatieve stress beter zou passen dan cultuurshock.

Ten eerste is stress theoretisch beter onderbouwd dan shock, die geen culturele of psychologische theorie heeft (Berry 2006, 294). Zo zou acculturatieve stress gelinkt zijn aan psychologische modellen van stress als respons op omgevingsstressoren (Berry 1997, 13).

Ten tweede duidt shock op de aanwezigheid van alleen negatieve ervaringen en uitkomsten van intercultureel contact. Bij het gebruik van het begrip acculturatie zou een matigere vorm van

moeilijkheden ervaren worden zoals psychosomatische problemen. Deze problemen houden in dat er mentale factoren zijn die zorgen voor fysieke ziektes, een voorbeeld hiervan is pijn op de borst die veroorzaakt wordt door stress². Naast deze moeilijkheden kunnen er ook psychologische processen zoals probleemaanpak en manieren van omgaan met stress worden ervaren. Dit zijn volgens Berry (2006, 294) positieve uitkomsten die vanuit stress komen, genaamd 'eustress'.

De derde en laatste reden is dat de bron van de problemen per definitie niet cultureel is, zoals de suggestie die wordt gewekt door het begrip cultuurshock. De bron van problemen komt voort uit interculturele processen, waardoor acculturatie beter zou passen (Berry 1997, 13).

3. psychische klachten en Betekenisgeving

Anka.

Zivin, Eisenberg, Gollust en Golberstein (2009, 181) noemen verschillende psychologische problemen die het meeste voorkomen bij studenten. Deze zijn angst, depressie, eetstoornissen, zelfverwonding en suïcidale gedachten. Onder andere onregelmatige slaappatronen, de veranderingen van relaties en de academische druk hebben een negatieve invloed op deze problemen tijdens de studietijd (Eisenberg et al 2007, 534). Zoals we in paragraaf één zagen is er de afgelopen jaren een toename van psychologische problemen onder studenten (Soet en Sevig 2006, 412). Hierin speelt het neoliberale karakter van huidige Westerse maatschappijen en het hoger onderwijs een grote rol (Curran en Hill 2017, 420). Naast de al genoemde psychologische problemen kunnen deze hervormingen leiden tot burn-out klachten. Studenten uit eigen land krijgen hiermee te kampen, maar de vraag in deze thesis is hoe psychische klachten mogelijkwerwijs worden ervaren bij internationale studenten.

Zoals we in de paragraaf hierboven hebben gezien, kunnen internationale studenten te maken krijgen met acculturatieve stress, die tot verschillende psychische klachten kunnen leiden. Mogelijk krijgen ze daarnaast ook te maken met psychologische problemen die voortkomen uit de neoliberale hervormingen van het hoger onderwijs net als de andere studenten. Om deze reden hebben internationale studenten over het algemeen meer last van psychologische problemen dan studenten uit eigen land (Yeh en Inose 2003, 16). De manier hoe er wordt omgegaan met stress, problemen en emotie kan daarnaast acculturatieve stress verergeren of verminderen (Berry 1992, 79). Dit heeft ook invloed op de mate van psychische klachten welke ervaren kunnen worden naar aanleiding van acculturatieve stress. Hoe een emotionele reactie wordt gecreëerd, uitgedrukt of mee om wordt gegaan hangt af van de betekenis die een cultuur er aan geeft (Lazarus en Folkman 1984, 228). Het is daarom van belang om na te gaan wat voor

---

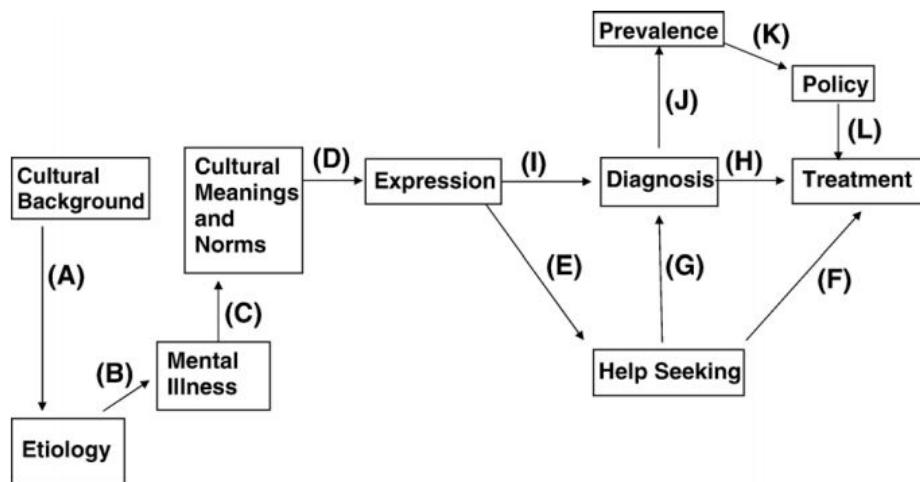
² <http://centerforanxietydisorders.com/treatment-programs/psychosomatic-disorders/>

betekenis hieraan wordt gegeven, hoe psychische klachten worden geuit en hoe hiermee om wordt gegaan. Dit zal hieronder verder worden uitgelicht.

3.2 Betekenisgeving van psychische klachten

Culturele psychopathologie gaat in op de sociale wereld rondom psychologische ziektes (Lopez en Guarnaccia 2000, 572). Deze benadering gebruikt het frame van cultuur welke invloed heeft op verschillende manieren hoe psychologische ziektes worden gedefinieerd, geïnterpreteerd en hoe hier in de sociale wereld mee om wordt gegaan (Ibid, 590). Omdat cultuur op zoveel manieren psychologische problemen kan beïnvloeden is het moeilijk om een totaal beeld hiervan te geven. Door het CIMH model te gebruiken kan er een overzicht worden gegeven hoe culturele invloeden zich binnen de psychologische gezondheid vormgeven (Hwang et al 2008, 212).

Figuur 2. De Culturele Invloeden van Psychologische Gezondheid (CIMH) model

Bron: Hwang et al. 2008, 212.

Het land van afkomst vormt in de meeste gevallen de culturele achtergrond en karakteristieken van een persoon. De culturele achtergrond kan invloed uitoefenen op de etiologie, oftewel de oorzaak van verschillende ziektes (Ibid, 213). Zo is de culturele achtergrond van een internationale student anders dan de cultuur van het land waar zij in gaan studeren. Dit kan leiden tot acculturatieve stress, zoals we in paragraaf twee hebben gezien. Acculturatieve stress kan daarop weer als gevolg hebben dat deze studenten psychologische problemen ervaren (Ibid, 213; Yeh en Inose 2003, 16; Sandhu 1994, 230). Hierbij is acculturatieve stress de etiologie die zorgt voor een psychologische ziekte (A en B).

De uiting van psychologische ziektes wordt daarnaast ook beïnvloed door de culturele achtergrond van een persoon. Symptomen van psychologische problemen zijn vaak hetzelfde bij mensen over de hele wereld, maar de culturele waarden en normen hebben invloed op hoe deze worden overgebracht, beleefd en wat de sociale betekenis hiervan is (D) (Hwang et al 2008, 215). Zo worden er in verschillende culturen de nadruk gelegd op bepaalde symptomen. Hwang et al (2008, 215) noemen een onderzoek tussen Chinese en Amerikaanse psychiatrische patiënten met depressieve symptomen. Achtentachtig procent van de Chinese patiënten beschreven alleen fysieke problemen tegenover twintig procent van de Amerikaanse patiënten. Dit zou te maken kunnen hebben met het feit dat er in Aziatische culturen het tonen van emotionele tegenspoed erg wordt ontmoedigd (Abdullah en Brown 2011, 935). In hoofdstuk 2 zal dit dieper worden uitgelicht.

Psychiater en antropoloog Arthur Kleinman (1988) maakt een verschil tussen *illness*, de subjectieve beleving van het ziekzijn van een persoon, en *disease*, de diagnose van de dokter of heler. *Disease* is altijd vanuit het paradigma waarin de dokter of heler is getraind (Castillo 1997, 7). Wanneer de patiënt en dokter of heler van hetzelfde culturele systeem zijn, zullen zij dezelfde verklarende modellen gebruiken voor de verschijnselen van ziektes en hoe dit behandeld zou moeten worden. Wanneer deze klinische verklarende modellen niet overeenkomen doordat de patiënt en dokter of heler uit een verschillend cultureel systeem zijn, kan dit leiden tot conflict, een verkeerde diagnoses, groter ongeloof in services die worden aangeboden en ontevredenheid over de behandeling (Hwang 2008, 218; Chen en Mak 2008, 448). Zo kan het bij internationale studenten moeilijk zijn om mentale ziektes te diagnosticeren, aangezien de diagnostisering op Westerse ideeën is gericht (I). Om deze reden worden in een Westerse omgeving etnische minderheden vaker verkeerd gediagnosticeerd dan mensen met een Westerse achtergrond (Hwang 2008, 217).

Daarnaast is er ook een verschil in hulp zoeken naar aanleiding van verschillen in expressie van psychologische problemen (E). Vanuit de symptomen waar nadruk op wordt gelegd in een cultuur gaan mensen hier hulp voor zoeken. Zo zullen mensen met een Aziatische achtergrond meer hulp zoeken voor fysieke problemen tegenover mensen met een Westerse achtergrond (Ibid, 215). Ook is het bekend dat mensen met een Westerse achtergrond makkelijker psychologische hulp zoeken dan mensen met een andere culturele achtergrond (Ibid, 219). Naast het feit dat er in verschillende culturen het hulp zoeken bij professionals wordt uitgesteld door het stigma wat op psychologische problemen ligt (Ibid, 219), zijn er in ook andere manieren hoe er hulp wordt gezocht, zoals bij de familie in plaats van bij psychologische hulpverleners (Loya, Reddy, Hinshaw 2010, 2).

Hoofdstuk 2. Context

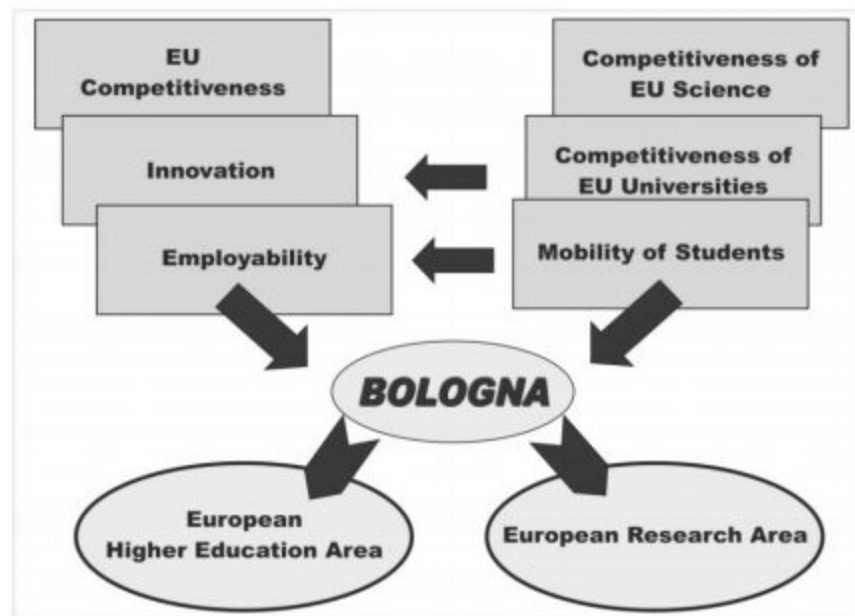
Het Europese Bologna-akkoord (Sharon)

In 1999 werd in 29 Europese landen het Bologna-akkoord getekend door de ministers van onderwijs. Het Bologna-akkoord opende deuren voor de Europese Unie om de onderwijssector binnen de lidstaten te harmoniseren. Daarnaast kreeg de Europese Unie de kans om de invloed binnen het onderwijsbeleid verder uit te breiden (Kozma et al. 2014, 10). Het onderwijsbeleid draait sindsdien voornamelijk om het hervormen van het hoger onderwijs, waarvan de invloed buiten de grenzen van de Europese Unie treedt. Het Bologna-akkoord kan dan ook gezien worden als een mondiaal proces, dat gedreven wordt door Europa (Ibid.). Echter, het akkoord valt formeel gezien niet onder de verantwoordelijkheden van de Europese Unie, maar onder die van Europese landen zelf en is daarom niet gebonden aan de overeenkomsten die gemaakt zijn omtrent het onderwijsbeleid (Ibid.). Europese landen krijgen hierdoor de vrijheid om vorm te geven aan hun nationale onderwijssysteem. Daarnaast treden de hervormingen in het onderwijssysteem buiten de Europese kaders, omdat het nieuwe systeem aantrekkelijk is voor landen buiten Europa (Ibid.). De hervormingen zijn namelijk zodanig toegespitst op de mondiale kenniseconomie, waarvan kennis het cruciale onderdeel is, dat het Europese onderwijssysteem als het ware een walhalla is geworden voor het faciliteren van deze benodigde kennis (Sin, Amélia en Ameral 2016, 50-51). Ook betekent het dat door de invloed en uitbreiding van het Bologna-akkoord, de kwaliteitsnormen voor onderwijs in Europa worden bepaald (Kozma et al. 2014, 29). Het gevolg hiervan is, dat landen buiten de Europese Unie die alternatieve onderwijssystemen hebben niet voldoen aan deze kwaliteitsnormen, waardoor zij de legitimiteit van hun onderwijsinstellingen dreigen te verliezen. Deze landen moeten het onderwijssysteem zodanig hervormen, dat ze de nieuwe Europese kwaliteitsnormen bij kunnen benen (Ibid.). Aan de andere kant genereert dit proces een verhoogde studentenmobiliteit, omdat studenten buiten de Europese Unie in de huidige economie een gunstiger toekomstperspectief hebben wanneer zij studeren in Europese landen.

Een algemeen doel van het Bologna-akkoord, is om de concurrentie tussen hogescholen en universiteiten te versterken. Deze concurrentie fungeert namelijk als drijfveer voor hogescholen om studenten zo hoog mogelijk en flexibel op te leiden, zodat de economie van de huidige brandstof kan worden voorzien, namelijk kennis (Ibid., 116). De processen die voortkomen uit mondialisering hebben bijgedragen aan de vlotte technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen, waar de huidige economie op gebaseerd is (Altbach en Knight 2007, 290). Wereldwijd is er een verhoogde vraag naar innovatie, onderzoek, ontwikkeling, productie en marketing (Kozma et al. 2014, 115). In Figuur 3 wordt

dit proces duidelijk. De twee hoofddoelen van het Bologna-akkoord is Europa voorzien van een concurrentiepositie zowel op het gebied van hoger onderwijs als op het gebied van wetenschap. Het Bologna-akkoord fungeert als katalysator voor elementen als concurrentie tussen universiteiten, het faciliteren van wetenschap en innovatie, het stimuleren van studentenmobiliteit en het garanderen van arbeidsgeschiktheid (door middel van het geven van trainingen en het verbeteren van de kwaliteit van onderwijs), om deze doelen te bereiken.

Figuur 3. Concurrentie en het Bologna akkoord.

Bron: Kozma et al. 2014, 116.

De huidige wereldeconomie wordt dus gedreven door kennis, waarbij Europese landen hervormingen binnen het onderwijssysteem bewerkstelligen om deze kennis-economie draaiende te houden (Maas en Ter Maten 2009, 19). Om deze reden werd het bachelor-master systeem ingezet, zodat de diploma's internationaal vergelijkbaar zijn. Daarnaast zorgt het Bologna-akkoord voor beleidsaanpassingen die internationalisering en studentenmobiliteit stimuleert, door buitenlandse, getalenteerde studenten aan te trekken (Kozma et al. 2014, 117). Dit stimuleerde de studentenmobiliteit naar en binnen Europa (Maas en Ter Maten 2009, 19). Steeds meer studenten voelen zich aangetrokken tot het Europese onderwijssysteem en vertrekken daarom vanuit het land van herkomst om in Europa te studeren (Kozma et al. 2014, 119). Er wordt verwacht dat dit aantal in de toekomst nog sterk toe zal nemen (Altbach en Knight 2007, 303). Het concurrerende aspect van het Bologna-akkoord heeft daarom

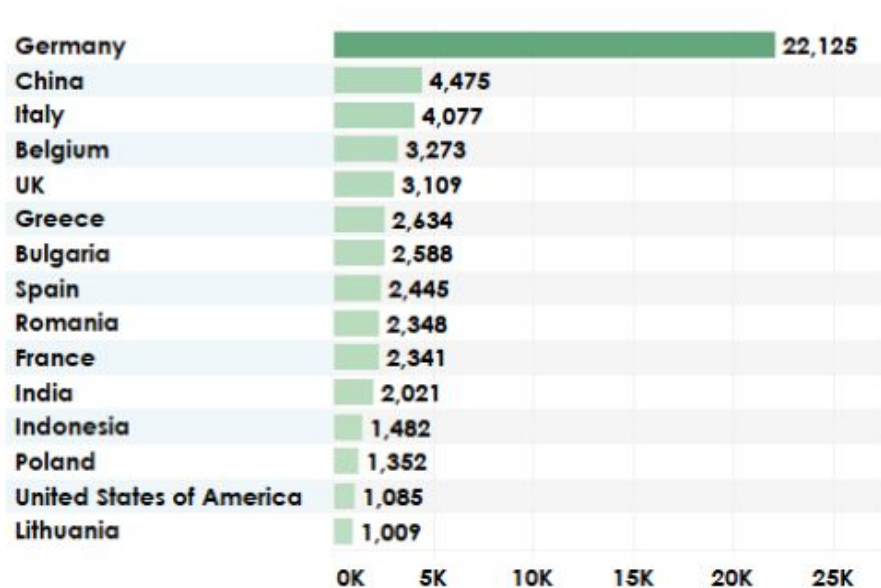
ook een donkere kant: omdat het Europese onderwijssysteem een gunstig toekomstperspectief voor studenten in de huidige kenniseconomie biedt, kan dit tegelijkertijd tot *brain drain* leiden in de landen van herkomst (Kozma et al. 2014, 117), waardoor deze landen in de mondiale kenniseconomie worden weggeconcentreerd.

Hoewel in de literatuur veel informatie te winnen is over de invloed van het Bologna-akkoord op Europese hogescholen in het algemeen, is het echter nog niet duidelijk hoe de hervormingen specifiek invloed uitoefenen op de universiteiten in Nederland en hoe deze vervolgens een rol spelen in het psychisch welzijn van studenten. Daarom is binnen het onderzoek gekeken naar de rol van het Bologna-akkoord en het internationaliseringsbeleid binnen de huidige Nederlandse universiteiten en hoe deze ontwikkelingen invloed hebben op het psychisch welzijn van Chinese internationale studenten, die zich in de context van de Nederlandse universiteiten bevinden. Hier zullen we in hoofdstukken 3 en 4 verder op ingaan. In de volgende paragraaf wordt de relevantie van de Chinese internationale studenten als onderzoekspopulatie belicht.

Chinese internationale studenten in Nederland (Anka)

De internationale studentenmobiliteit in Nederland wordt gedreven door Europese landen, voornamelijk Duitsland. Echter wanneer de Europese landen buiten beschouwing worden gehouden dan zijn de meeste internationale studenten die naar Nederland komen van Azië. Na Duitse studenten zijn Chinese studenten de grootste groep internationale studenten in Nederland. De hoeveelheid Chinese studenten in Nederland was in het schooljaar 2017-2018 afgerond 4,500 studenten, zo blijkt uit onderzoek van Nuffic (Huberts en Vlek de Coningh 2018).

Figuur 4. landen van herkomst van internationale studenten in Nederland in het schooljaar 2017-2018

Bron: Nuffic 2018

Internationale studenten die vanuit Europa naar Nederland komen ondervinden minder acculturatieve stress vergeleken met Chinese internationale studenten. Dit komt waarschijnlijk doordat internationale studenten uit Europa minder contrast merken in de culturele patronen van gedrag en waarden systemen (Yeh en Inose 2003, 23). Een groot verschil tussen mensen met een Westerse achtergrond, zoals Nederlands, en mensen met een Chinese achtergrond zou volgens Yeh en Inose (2003, 23) en Sawir et al (2008, 155) het verschil in individualistische of collectivistische benadering zijn. Mensen met een Chinese culturele achtergrond zouden bekend staan om het toepassen van een collectivistische benadering in het dagelijkse leven, waarbij hechte relaties, zoals familiebanden, uiterst belangrijk zijn (Sawir et al 2008, 155). De Chinese internationale studenten komen terecht in Nederland, waar een individualistische

samenleving van toepassing zou zijn. Hier zou het vooral belangrijk zijn dat je op eigen benen kan staan (Ibid). Dit kan verschillende gevolgen hebben.

Chinese studenten kunnen, volgens Yeh en Inose (2003, 16), het gevoel krijgen dat hun relatie met mensen met een individualistische Nederlandse culturele achtergrond oppervlakkig is. Dit leidt tot ontmoediging van de Chinese internationale studenten om contact te zoeken en zorgt ervoor dat ze exclusief in de groep blijven met andere Chinese internationale studenten (Ibid). Ook kan deze collectiviteit zorgen voor prestatiedruk bij Chinese studenten. Veel van deze studenten willen een succesvolle academische prestatie bereiken in het land waar ze gaan studeren om zo de familie in China te eren (Wei et al 2007, 386). In China zijn er namelijk culturele waarden die onderwijs linken aan financieel succes en hogere status. Dit zorgt er daarnaast voor dat Chinese ouders vaak een prestatiedruk op hun kinderen leggen (Quach et al 2015, 106).

De botsing tussen collectiviteit en individualiteit, die in literatuur wordt geïmpliceerd, kan zorgen voor extra acculturatieve stress bij Chinese internationale studenten in Nederland. Daarnaast heeft collectiviteit, die onderdeel is van de culturele achtergrond, ook invloed op hoe er wordt omgegaan met gevolgen van acculturatieve stress, zoals psychische klachten die kunnen leiden tot een studiegerelateerde burn-out. Het bespreken van je problemen met iemand die buiten je familie staat kan gezien worden als een breuk met de loyaliteit tegenover de familie, wat daarom schaamte over de familie kan brengen (Loya, Reddy en Hinshaw 2010, 2). Dit stigma zorgt er aan de ene kant voor dat problemen meer met familie worden besproken, wat zou kunnen worden ervaren als sociale steun. Echter, dit is voor Chinese internationale studenten die ver weg van thuis en familie zijn moeilijker te handhaven, omdat ze onder andere de familie niet ongerust willen maken. Hierdoor kan het voorkomen dat psychologische problemen worden opgekropt bij de persoon, wat voor een negatieve spiraal zorgt van psychologische problemen.

Zoals we in hoofdstuk 2 zagen wordt het tonen van emotionele tegenspoed in Aziatische culturen erg ontmoedigd. Chen en Mak (2008) beargumenteren dat mensen met een Chinese achtergrond (extreme) emoties zien als pathogene factoren die het normale functioneren van het lichaam verstoort. Dit idee zorgt voor een ontmoediging van het uitdrukken van emoties (Ibid, 447). Wanneer mensen met een Chinese achtergrond deze emoties laten zien zou dit negatieve invloed kunnen hebben op het imago van de persoon. Zo kan het uiten van depressieve gevoelens gezien worden als emotionele zwakte (Abdullah en Brown 2011, 935), wat kan leiden tot gezichtsverlies. Hierdoor zouden mensen met een Chinese achtergrond minder snel geneigd zijn om hun persoonlijke problemen met een hulpverlener te delen (Chen en Mak 2008, 447).

Hoofdstuk 3. Chinese internationale studenten binnen Nederlandse universiteiten

De kenmerken van Nederlandse (neoliberale) universiteiten

Sharon.

In hoofdstuk 1 en hoofdstuk 2 is besproken hoe het hoger onderwijs in Europa, en dus in Nederland, onderhevig is geweest aan veranderingen door neoliberale hervormingen, als gevolg van het Bologna-akkoord. De huidige Nederlandse universiteiten trekken veel studenten vanuit het buitenland aan. In hoofdstuk 2 hebben we gezien dat een grote groep van deze studenten afkomstig is uit China. Daarnaast hebben we in hoofdstuk 1 besproken hoe de neoliberale hervormingen binnen het Europese hoger onderwijs invloed heeft op het psychisch welzijn van studenten. Dit heeft bij ons de nieuwsgierigheid gewekt of de neoliberaal hervormde universiteiten in Nederland ook invloed hebben op het psychisch welzijn van de groep Chinese internationale studenten.

Allereerst zullen we in dit hoofdstuk ingaan op de kenmerken van Nederlandse universiteiten, aangezien dit de context is waarin de Chinese internationale studenten zich bevinden. In hoofdstuk 1 en 2 zijn een aantal kenmerken van het Europese hoger onderwijs na het Bologna-akkoord besproken. Om na te gaan of deze kenmerken ook te zien zijn binnen Nederlandse universiteiten, hebben wij met verschillende personeelsleden van de Universiteit Utrecht gesproken. De informatie over dit onderwerp is onder andere gebaseerd op interviews en gesprekken met wetenschapper en docent Annalisa Butticci, studentbegeleider Marianne Habraken, onderwijsadviseur en cursusbegeleider Johan en wetenschapper en docent Cha-Hsuan Liu. In bijlage 1 van de thesis is de lijst bijgevoegd van informanten die in de hoofdstukken genoemd zijn. Verdere achtergrondinformatie over de inrichting en (kwaliteits)normen van het Nederlandse hoger onderwijs is afkomstig uit de Wet op het Hoger Onderwijs.

De Nederlandse universiteiten hebben een aantal kenmerken die in verband staan met de neoliberale hervormingen binnen het hoger onderwijs. De belangrijkste kenmerken, die ook in hoofdstuk 1 naar voren zijn gekomen, betreffen internationalisering, het dienen van het economische belang, de nadruk op eigen verantwoordelijkheid en prestatiegerichtheid. Internationalisering verwijst naar de ontwikkeling binnen universiteiten, die samenhangt met internationale connecties. Het Bologna-akkoord, dat in hoofdstuk 2 is beschreven, heeft het onderwijssysteem in heel Europa beïnvloed. Daarbij zijn kwaliteitsnormen opgesteld waaraan universiteiten binnen de Europese Economische Ruimte (EER) dienen te voldoen. Europese universiteiten die zich niet aan deze normen houden, dreigen miskend te worden binnen en buiten de Europese kaders. In de Wet op het Hoger Onderwijs staat namelijk dat een instelling alleen de naam 'universiteit' mag dragen wanneer deze voldoet aan de kwaliteitsnormen. Om de

kwaliteit van universiteiten te uniformeren, is een bachelor-master systeem geïntroduceerd, omdat dit systeem internationaal erkend is. Dit uniforme beleid binnen Europa heeft tot gevolg dat kwalificatie van universiteiten onder andere gebaseerd is op zijn geografische locatie binnen de EER. Dit beleid heeft een positieve impact gehad op de kwaliteit van het onderwijs binnen Europa en daarom ook in Nederland. Het succes van het beleid werd ook zichtbaar voor landen buiten de Europese kaders, waardoor Europese educatie aantrekkelijk werd voor studenten buiten Europa. Dit leidde tot een stijging in het aantal (niet-Europese) internationale studenten binnen Nederlandse universiteiten.

Internationalisering wordt daarnaast sterk gestimuleerd door middel van financieringen of financiële steun voor studenten die naar het buitenland gaan, of studenten die naar Nederland komen om te studeren. Voor studenten die naar het buitenland gaan, geldt dat toestemming voor studeren in het buitenland pas verleend wordt als de kwaliteit van de opleiding in het desbetreffende land voldoet aan de gangbare eisen. Punten die door studenten behaald zijn tijdens hun studie aan een buitenlandse universiteit kunnen namelijk alleen meetellen in het Nederlandse onderwijssysteem, als de desbetreffende universiteit van gelijkwaardige kwaliteit is. Tijdens een interview met studentbegeleider Marianne Habraken op 12 maart in haar kantoor binnen de Universiteit Utrecht, vertelt ze dat internationalisering in het hoger onderwijs sterk gestimuleerd wordt, omdat studenten uit het buitenland kunnen bijdragen aan de financiering van onder andere universiteiten. Tot nog toe is het budget voor het hoger onderwijs afhankelijk van de 'beperkte koek' aan overheidsgeld dat binnen universiteiten onder opleidingen verdeeld dient te worden, zo stelt Habraken. Het hoger onderwijs dient het overige benodigde geld dus elders vandaan te halen. Het budget van opleidingen is mede afhankelijk van de hoeveelheid studenten. Hoe meer studenten een opleiding heeft, des te groter het budget voor de desbetreffende opleiding is. Habraken concludeert dat buitenlandse studenten dus aantrekkelijk zijn voor opleidingen, zeker wanneer gekeken wordt naar de hoogte van het budget wat het een opleiding oplevert. Buitenlandse studenten betalen vaak aanzienlijk meer collegegeld dan Nederlandse studenten.

Niet alleen de komst van internationale studenten heeft ertoe geleid dat universiteiten zijn gaan internationaliseren. Habraken geeft in het interview aan dat Engelstalige wetenschap de afgelopen tijd op mondiaal niveau van groot belang is geworden, omdat Engelstalige wetenschap mondiaal toegankelijk is. Wetenschapper en docent Cha-Hsuan Liu bevestigt dit gegeven en verteld dat Nederlandse universiteiten hierin zijn meegegaan door opleidingen in het Engels aan te bieden, zodat de 'wetenschappelijke output' overwegend Engels is. Op deze manier heeft het Nederlandse hoger onderwijs zichzelf op de kaart gezet, waardoor deze factor een extra drijfveer is voor internationale studenten om naar Nederland te trekken. Het aanbieden van Engelse opleidingen en/of cursussen is echter wel verbonden aan een aantal voorwaarden, die vastgesteld zijn in de Wet op het Hoger Onderwijs. Ten eerste zal onderwijs en

examens Engelstalig zijn wanneer anderstalige studenten aan de opleiding studeren. Ten tweede kan Engelstalig onderwijs gegeven worden wanneer gastcollege's door anderstalige docenten gegeven worden. En als laatste dient de Engelse taal relevant te zijn voor de opleiding.

Het aanzien van Nederlandse universiteiten is de afgelopen jaren sterk verhoogd door de neoliberale hervormingen na het Europese Bologna-Akkoord. Ook in niet-Europese landen staan Nederlandse universiteiten relatief hoog in de ranglijsten, zo wordt aangegeven door verschillende Chinese internationale studenten, waaronder student Ming. Tijdens ons gesprek in een restaurant in Leiden vertelt zij mij dat de 'excellente studenten' binnen Chinese universiteiten gekwalificeerd zijn om in het buitenland, waaronder Nederland, te kunnen studeren. Niet alleen 'excellente studenten' maar ook rijke studenten bezitten dit privilege, aangezien in het buitenland studeren erg kostbaar is, volgens Ming. In een informeel gesprek met onderwijsadviseur en cursusbegeleider Johan tijdens het *Utrecht University Study Boost* evenement op 28 maart, wordt duidelijk wat binnen Nederlandse universiteiten wordt verstaan onder 'excellente studenten'. Volgens hem zijn 'excellente studenten' de groep studenten die bovengemiddeld scoren. Voor een aantal Nederlandse onderwijsinstellingen geldt een minimum gemiddeld resultaat op een diploma van een erkende onderwijsinstelling. Dit resultaat ligt boven het gemiddelde, waardoor alleen 'excellente studenten' naar deze Nederlandse universiteiten trekken. Ook hebben 'excellente studenten' het privilege om te kiezen uit 'topuniversiteiten'. Het resultaat is dat Nederlandse universiteiten, waaronder bijvoorbeeld University College Utrecht, voornamelijk internationale 'excellente studenten' kent.

Het volgende kenmerk van Nederlandse universiteiten heeft betrekking op het dienen van het economisch belang. Het hoger onderwijs en de huidige mondiale kenniseconomie zijn namelijk aan elkaar verbonden. In hoofdstuk 1 is aangegeven hoe de mondiale kenniseconomie zich kenmerkt door professionalisering en innovatie, waarbij kennis de brandstof is om deze economie draaiende te houden. Tijdens een interview met wetenschapper en docent Annalisa Butticci op 11 januari in Utrecht wordt mij duidelijk hoe Nederlandse universiteiten verbonden zijn aan de kenniseconomie. Kennis wordt geproduceerd vanuit universiteiten, waardoor universiteiten een belangrijke, al dan niet onmisbare schakel zijn geworden binnen de huidige economie. De universiteit wordt ook wel gezien als een 'kennisfabriek', welke volgens Butticci onderhevig is aan de besluiten van management, die in het belang werken van de huidige economie om deze te kunnen voorzien van zijn brandstof. Butticci zegt dat dit echter ten koste gaat van de menselijke kant van het onderwijs, omdat er geen rekening gehouden wordt met het welzijn van mensen. Daarnaast vertelt Butticci dat productiviteit een belangrijk kenmerk van de universiteit als 'kennisfabriek' is. Dit betekent dat kennis als het ware 'aan de lopende band' geproduceerd wordt. Deze

constante kennisproductie wordt onder andere gestimuleerd door het prestatie-gedreven karakter van het hoger onderwijs.

Volgens Habraken komt dit kenmerk terug in de opzet van opleidingen binnen het hoger onderwijs. Vanuit de opleiding wordt namelijk om de zoveel tijd een prestatie geëist van studenten door het met voldoende afleggen van examens. Studenten kunnen op kwantitatieve wijze gemonitord en vergeleken worden op basis van hun prestatie. Daarnaast is het ook zo dat studenten die excelleren meer kansen krijgen, waardoor een competitiestrijd ontstaat onder studenten. Om dit fenomeen te onderbouwen, gebruiken we een uitspraak van Habraken: "Dat competitieve wordt er kunstmatig in gebracht om maar te doen beseffen als jonkies daar dat je met topsport bezig bent. Dat wetenschap je sport is, waarbij je de ene prestatie na de ander moet leveren. Je moet mentaal dus, naast je cognitieve vermogen, volhouden. Daar word je op getest."³ Volgens Habraken en Butticci dragen de prestatie en competitief gedreven sfeer binnen het hoger onderwijs, en tegelijkertijd de eigen verantwoordelijkheid voor eigen succes en falen, bij aan de studiestress die studenten binnen het Nederlandse hoger onderwijs ervaren.

Tijdens een interview met Liu komen er factoren naar voren die te maken hebben met psychische problemen die ervaren worden binnen Nederlandse universiteiten. Hierbij gaat het niet alleen om psychische klachten onder studenten, maar ook onder docenten. Het is belangrijk om ook de psychische problemen onder docenten aan te kaarten, omdat dit aangeeft dat de huidige inrichting van het onderwijssysteem alle lagen van het hoger onderwijs treft. Daarnaast kan de achteruitgang van het welzijn onder docenten gekoppeld worden aan de achteruitgang van de kwaliteit van het onderwijs, waardoor ook studenten geraakt worden. Liu zegt hierover: "Students really have the problem . . . A lot of teachers burn-out after a while. If we are not healthy, how can we teach?" Een factor die het welzijn van docenten en daardoor de kwaliteit van het hoger onderwijs beïnvloedt, zijn de bezuinigen vanuit de Nederlandse regering, volgens Liu. Ze vertelt dit aan de hand van de ervaring van haar deelname aan de onderwijsstaking, die op 15 maart in Den Haag plaatsvond, waar volgens haar verschillende klachten te horen waren over keuzes van de overheid met betrekking tot het onderwijs. Zoals eerder aangegeven, is het overheidsgeld dat verdeeld dient te worden beperkt. Daarom is er minder geld te besteden om te investeren in kwalitatief onderwijs. De bezuinigen hebben ertoe geleid dat docenten de dupe worden: er is gekort op het inkomen van personeel. Daarnaast laat Liu mij weten dat de onderwijsuren die docenten krijgen om onderwijs te geven zijn gereduceerd (van 140 in verloop van tijd naar 120 per cursus), waardoor hetzelfde werk verricht dient te worden in aanzienlijk minder tijd. Hierdoor lopen docenten het risico 'overwerkt' te raken en is er minder ruimte voor begeleiding voor studenten. Door de achteruitgang

---

³ Uit het interview met Marianna Habraken op 12 maart 2019, Utrecht

van welzijn onder docenten, is er sprake van uitval, waardoor het hoger onderwijs kampt met een docententekort.

Volgens Habraken is er nog een andere factor die een rol speelt in het docententekort. Eerder in dit hoofdstuk is er aangegeven dat het budget van een opleiding afhankelijk is van het aantal studenten. Dit betekent ook dat bij meer studenten meer docenten ingezet kunnen worden. Echter, het aantal studenten per jaar fluctueert, wat betekent dat docententekort een risico is wanneer er zich een periode voordoet met een aanzienlijk hoger aantal studenten dan het voorgaande studiejaar. Dit zet docenten onder druk om meer werk in minder tijd te verrichten. Daardoor draaien docenten binnen het hoger onderwijs veel overuren, wat potentieel leidt tot verdere uitval van docenten. Het resultaat is dat het docententekort groeit. Dit gaat ten koste van de kwaliteit van het onderwijs en de begeleiding voor studenten. Ten slotte verstrekken onderwijsinstanties voornamelijk tijdelijke contracten van maximaal vier jaar voor personeel. Dat betekent dat iedere vier jaar een docent met het tijdelijke contract vervangen dient te worden door een nieuw personeelslid. Volgens Habraken en Liu is het van belang dat docenten ingebed zijn in de kennis van de opleiding om kwalitatief onderwijs te kunnen verschaffen. Marianna Habraken zegt hierover het volgende:

[Tijdelijke docenten] die dan ook werkgroepen geven of thesissen begeleiden, terwijl zij niet weten waar ze mee bezig zijn en de context niet kennen van de beoordeling. Nou, als jij drie banen hebt op andere universiteiten heb je geen tijd en ben je niet ingebed. Je moet groeien in je werk, dan word je goed. Daar is geen ruimte voor. Dat is heel erg, want veel hele goede docenten moesten weg, omdat er een beperking is in het steeds weer contracten verlengen. Men is huiverig voor het geven van vaste contracten. Als je het gaat hebben over stress of burn-out dan ligt er ook heel veel burn-out bij docenten, natuurlijk. Het is niet alleen deze [studenten] populatie.⁴

De tijdelijke contracten zorgen echter voor een cyclus, waarbij ervaren docenten die uit dienstverband treden vervangen worden door een voor de opleiding onervaren docent, die vaak na vier jaar met opgedane ervaring voor de opleiding weer uit dienstverband treedt.

Een andere factor die volgens Habraken de kwaliteit van het hoger onderwijs aantast, is de 'verengelsing' van opleidingen binnen universiteiten. Eén van de oorzaken hiervan is het proces van internationalisering, waardoor het onderwijs grotendeels Engelstalig is geworden. Engelstalige onderwijs zorgt voor een taalbarrière onder participanten van het hoger onderwijs. Hieronder vallen zowel studenten

---

⁴ Uit het interview met Marianne Habraken op 12 maart 2019, Utrecht

als docenten. De competentienormen voor de Engelse taal zijn voor studenten laag: buitenlandse studenten dienen de Engelse competentie toets af te leggen, die volgens Habraken als bijzonder laag wordt beschouwd in vergelijking met het academisch Engels niveau. Hierdoor kampen (Chinese) internationale studenten met een taalbarrière tijdens hun studie, wat kan bijdragen aan studiestress, zo stelt Habraken.

De achtergrond van Chinese internationale studenten

Culturele achtergrond

Anka.

Zoals we eerder hebben gezien is internationalisering een neoliberale hervorming binnen het hoger onderwijs die zorgt voor een stijging van (niet-Europese) internationale studenten binnen Nederlandse universiteiten. Deze groeiende groep (niet-Europese) internationale studenten, waaronder de Chinese internationale studenten, krijgen in Nederland te maken met een culturele context die verschilt met de eigen culturele achtergrond. In hoofdstuk 1 kwam naar voren, aan de hand van het model van Berry (1992, 85), dat dit verschil invloed heeft op de acculturatieve ervaring van de Chinese student. Om een beeld te krijgen van wat dit verschil precies inhoudt is het van belang om dieper in te gaan op de culturele achtergrond van Chinese studenten.

Lui geeft in een interview een voorbeeld van dit verschil en schetst zo een beeld van de culturele achtergrond van China en Taiwan. Ze vertelt:

People usually think that Asian people are really soft, but actually it is a masculine society. At least what I feel, sometimes I think Dutch people are softer. I mean in the workplace you can tell people that you can't do it, but to my experience of working in Taiwan I feel very difficult to tell the boss that I can't do it. So it stay in the office longer to finish the work. I need to show that I am worthy to stay in the office or loyalty or probability. I always need to show others that I am very capable for everything.⁵

Uit dit voorbeeld wordt een zachte maatschappij omschreven als een gemeenschap waar je de baas kunt vertellen dat je het werk niet kan doen. De andere kant die Lui omschrijft is de masculiene maatschappij, waarin werknemers het gevoel krijgen dat zij moeten laten zien dat zij het werk aankunnen, ook al is dat eigenlijk niet het geval. In het statement van Lui lijkt het behalen van succes een belangrijk

---

⁵ Uit het interview met Cha-Hsuan Liu op 20 maart 2019, Utrecht

component in Aziatische gemeenschappen. Dit kwam ook terug bij andere participanten, zoals Huang⁶. Zij vertelt dat het de norm is dat mannen geld moeten verdienen, zodat zij zelf een appartement en een auto kunnen kopen. Als zij zelf een appartement kunnen kopen betekent dit in de Chinese maatschappij dat deze mannen succes hebben en, zoals Huang vertelt, de vrouw blij zou kunnen maken. Dit leidt ertoe dat veel jonge mannen veel en hard moeten werken om een appartement te kunnen kopen om te voldoen aan de verwachtingen die zo worden gecreëerd. Vrouwen daarentegen zouden succesvol zijn wanneer zij jong trouwen. Volgens Huang, is de gedachte in haar omgeving dat een jonge vrouw een betere man uit kan kiezen. De betere man hierin is de man die zelf een appartement kan kopen en dus geld heeft en zo goed mogelijk voor haar kan zorgen. Huang is zelf 27 jaar, maar benadrukt dat haar ouders geen druk op haar uitoefenen om te trouwen zoals andere ouders wel bij de kinderen doen in haar omgeving. Volgens Huang zou dit liggen aan het feit dat haar ouders erg ‘open minded’ zijn tegenover de rest. Ze is daar erg blij over, want ze vindt het een erg traditionele Chinese gedachte en vindt trouwen niet perse nodig om een volmaakt leven het hebben.

Het behalen van succes gaat hand in hand met het trots maken van de ouders. Wang⁷ vertelt hierover dat ouders trots zijn wanneer de kinderen een opleiding volgen in het hoger onderwijs. Zoals in hoofdstuk 2 is besproken zou dit namelijk gelinkt zijn aan financieel succes en hogere status. Hij noemt de trots die de ouders ervaren het opbloeien van het gezicht. Aan de andere kant kunnen de ouders gezichtsverlies ondervinden wanneer zij zich schamen als het kind een sociale blunder begaat. Een voorbeeld hiervan is, wanneer het kind ervoor kiest te stoppen met zijn/haar studie en dus de kans op een goede baan verkleint. Zoals uit het voorbeeld blijkt, zijn het opbloeien van het gezicht en het gezichtsverlies zaken die voorkomen bij de ouders en wordt het verliezen van het gezicht van het kind niet expliciet genoemd. Julian⁸ verwoordt dit als volgt: “I also think that losing face also has to do something with our collectivism. It is not only about losing your own face but it is also about losing your family’s face.”⁹

Collectivisme, zoals in hoofdstuk 2 naar voren komt, wordt in de literatuur gezien als iets wat veel terug zou komen in de Chinese maatschappij. Dit zou zorgen voor een groot verschil met de Nederlandse individualistische benadering, wat vervolgens zou kunnen leiden tot acculturatieve stress. De participanten hebben echter verschillende meningen over hoe collectivistisch de Chinese maatschappij zou zijn. Zo vertelt Huang mij: “The girls in China they walk hand in hand and not like they are lesbian or something that is just the way it goes. My friends and I go to the toilet together and sometimes when

---

⁶ Huang, PhD student in Utrecht, 28-02-19

⁷ Wang, PhD student in Utrecht, 29-03-19

⁸ Julian, uitwisselingsstudent in Utrecht, 13-02-19

⁹ Uit het interview met Julian op 13 februari 2019, Utrecht

we are young we bath and shower together. It is no longer like that but we will still sleep together. We like to be in pairs.”¹⁰ Huang impliceert hiermee dat Chinese mensen graag samen zijn en zich in groepen willen begeven. Ook Lan¹¹ bevestigt dat er altijd naar de groep wordt gekeken en dat dit kan zorgen dat mensen de groep blindelings gaan volgen. Volgens haar zouden ze eerst naar zichzelf moeten kijken en daarna pas naar de groep.

Aan de andere kant vertelt Hu¹² dat hij van andere internationale studenten hoort dat China communistisch zou zijn en iedereen de groep voor zichzelf zou plaatsen. Hierop zegt hij: “Before I am pretty sure that it was like this. Like people from my parents age, that they had to put the group interest first. But now everybody just thinks about their own interests.”¹³ Hij maakt hierin de connectie dat mensen uit de Chinese gemeenschap van een collectivistische benadering naar een individualistischere benadering zijn gegaan. Dit zou volgens hem te maken hebben met mondialisering. Ook andere participanten benadrukten dat de culturele achtergrond bij de Chinese gemeenschap steeds individualistischer wordt. Chang legt uit dat Amerika en Europa wetenschappelijke output hebben. Hierdoor worden de kinderen van jongs af aan voorbereid om mogelijk hier naartoe te gaan. Zo leren zij Engels en volgen zij het nieuws van Amerika en Engeland. Dit sluit aan bij hoofdstuk 1 waarin duidelijk wordt dat landen wereldwijd zich aan zouden moeten passen op de westerse kwaliteitsnormen met betrekking tot onderwijs om onderdeel uit te kunnen maken van de mondiale kenniseconomie. Lui sluit zich aan bij het feit dat de Chinese maatschappij niet echt collectivistisch zou zijn. Ze legt uit dat mensen met een Chinese achtergrond zich in groepen organiseren alleen omdat dit in hun ogen leidt tot een persoonlijk voordeel. Dit kan worden gezien als een individualistisch standpunt over waarom het noodzakelijk is om in groepen te organiseren. Mocht het zo zijn dat mensen met een Chinese achtergrond individualistischer zijn dan in de literatuur wordt benadrukt, dan zou dit invloed kunnen hebben op de mate van acculturatieve stress die ervaren wordt door de Chinese internationale studenten in Nederland.

Educatieve achtergrond

Anka.

Door naar de educatieve achtergrond te kijken kunnen we de verschillen vinden tussen het onderwijs in China en in Nederland. Op deze manier kunnen mogelijke stressoren van acculturatieve stress rondom het onderwijs, waar Chinese studenten in Nederland mee te maken krijgen, worden gevonden. Eerder is aangegeven dat het volgen van goed onderwijs, volgens de participanten, gelijk staat aan een toekomst

---

¹⁰ Uit het interview met Huang op 28 februari 2019, Utrecht

¹¹ Lan, voormalig Chinees internationaal student en werkt nu voor universiteit Utrecht, 06-02-19 te Utrecht

¹² Hu, uitwisselingsstudent in Utrecht, 07-03-19 te Utrecht

¹³ Uit het interview met Hu op 7 maart 2019, Utrecht

met financieel succes en hogere status. Vanaf de middelbare school wordt het dan ook al benadrukt dat de studenten naar een universiteit moeten. Zo legt Hu uit:

High school is the hardest for us, because you need to get good grades to get in a good university. You need to study like every day. We study from Monday till Sunday from 7.30 am till 10pm every day . . . In China if you do not study you get like sculped, I don't know if that is the right word.

Oh like yell at you?

Yeah like that. Like why didn't you study you need to go to university and that kind of stuff. Yeah so a lot of pressure.¹⁴

Aan het eind van de middelbare school is er een groot examen, die de 'excellente leerlingen' onderscheid van de gewone leerlingen. De excellente leerlingen gaan naar de beste universiteiten in China. Hier blijft deze druk bestaan om succes te behalen. Naast het trots maken van de ouders willen de chinese studenten zelf ook een goed imago krijgen. Een voorbeeld hiervan wordt gegeven door Julian: "They just want to get into the good fame. Like the university I study in is the best university in China, so even in some small villages and small areas, they will enter this university and there will be a statue for them in the village. So they really think it matters."¹⁵

Naast de druk om dit te behalen en de familie zo het gezicht op te laten bloeien, ervaren de studenten competitie met andere studenten. Dit zou gezien kunnen worden als een botsing met de collectivistische benadering die, volgens literatuur, zou heersen in de Chinese maatschappij. Zo wordt mij aan de ene kant vertelt door Julian dat alle studenten in China sowieso op de campus wonen. Je hoeft je niet aan te melden voor een kamer, want je krijgt er sowieso een. Daarnaast worden er activiteiten in de huizen georganiseerd en douchen de studenten samen. Julian legt uit dat dit zou zijn om het collectivisme vast te houden. Aan de andere kant wordt er veel competitie ervaren tussen die studenten, wanneer zij bijvoorbeeld dezelfde stage willen volgen. De studenten proberen daarom de Grade Point Average (GPA), de maat die wordt gebruikt om de academische prestatie samen te vatten. zo hoog mogelijk te krijgen en proberen extra werk te doen om zo voor de rest te komen, zo blijkt uit het volgende statement van Julian: "Yeah it sounds like that, but the competition is, especially in our school, it is quite unhealthy. . . . If the teachers says we have like seven essays for the whole semester which means like 16 weeks for 7 essays and each essay is like 3300 words and most of my classmates will write their essay of 8000 or 10000

---

¹⁴ Uit het interview met Hu op 7 maart 2019, Utrecht

¹⁵ Uit het interview van Julian op 13 februari 2019, Utrecht

words.”¹⁶ Deze competitie uit zich ook op de manier dat sommigen bang zijn te antwoorden, omdat het antwoord wat zij kunnen geven dom over kan komen. De angst om dom over te komen kan in dit opzicht een angst zijn om gezichtsverlies te ervaren. Wat kan worden afgevraagd is of Chinese studenten de competitie merken die er heerst in Nederland door de neoliberale hervormingen, aangezien er in het Chinese onderwijs ook sprake zou zijn van competitie tussen studenten. Daarnaast kan afgevraagd worden of deze competitie in het Chinese onderwijs er altijd al is geweest, aangezien het tegen het principe van collectivisme in zou gaan. Een mogelijke verklaring dan zou kunnen zijn dat het Chinese onderwijs zich is gaan aanpassen op de Westerse kwaliteitsnormen.

Naast de competitie die leidt tot extra druk onder de studenten heeft de hiërarchie tussen student en professor ook een grote invloed. De professor heeft namelijk veel macht over de studenten. Zo moet de professor een document tekenen zodat de student kan afstuderen en kan hij invloed hebben op de GPA gemiddelde van de student. Volgens Wang zou de docent hier gebruik van maken: “For master students, they are working on a project in the lab of the professor, but the relationship between the student and the professor is very bad and the professor is always posing a lot of extra work for the student, while the student is very pressured.”¹⁷ Later gaat hij door dat studenten niet weten hoe ze hiermee om moeten gaan. Uiteindelijk gaat het zo ver dat studenten om elf uur in de avond gebeld kunnen worden om iets te doen voor de professor. Huang noemt daarnaast dat Chinese vrouwelijke studenten soms worden misbruikt door de professoren, maar hier niks over durven te zeggen.¹⁸ Volgens haar zou dit een van de redenen kunnen zijn die leidt tot psychologische problemen, maar zou hier niks aan worden gedaan. Uit deze voorbeelden blijkt dat het halen van succes een grotere waarde zou hebben dan het psychisch welzijn van de studenten. Volgens Wang zou dit zelfs kunnen leiden tot het plegen van zelfmoord van Chinese studenten, wanneer zij deze druk niet kwijt kunnen.

Manifestatie van de Chinese 'expat bubbel' in Nederland

Netwerk en inhoud onderlinge relaties

Anka.

In de vorige paragraaf is beschreven dat Chinese studenten zich van elkaar proberen te onderscheiden en extra activiteiten doen om zo boven de anderen uit te kunnen stijgen. Een manier hoe ze dit kunnen bereiken is door naar het buitenland te gaan en hier te studeren. Eerder is aangegeven dat Amerika en Europa een wetenschappelijke output hebben, wat Chinese studenten aantrekt. Wanneer studenten naar

---

¹⁶ Uit het interview van Julian op 13 februari 2019, Utrecht

¹⁷ Uit het interview van Wang op 29 maart 2019, Utrecht

¹⁸ Uit het interview van Huang op 28 februari 2019, Utrecht

het buitenland willen, kunnen zij zich onder andere aanmelden bij de China Scholarship Council (CSC), waarmee ze in aanmerking kunnen komen voor een buitenlandse studiebeurs.¹⁹ Nuffic heeft in China Neso kantoren, zij organiseren voor de toekomstige internationale studenten bijeenkomsten en informatieavonden om ze voor te bereiden. Studenten die hier heengaan ontmoeten op deze bijeenkomsten vaak andere studenten die naar dezelfde universiteit in het buitenland gaan. Deze mensen houden vaak contact of besluiten zelfs samen naar het land te gaan waar zij de studie zullen gaan volgen.²⁰ Op deze manier begint het bouwen van een netwerk al in China.

In Nederland aangekomen blijven de studenten die samen zijn gekomen veel met elkaar omgaan. Via een sneeuwbaaleffect komen de Chinese internationale studenten in een WeChat groepsgesprek terecht, waarin zij nog meer andere Chinese internationale studenten leren kennen die in dezelfde stad studeren.²¹ In de volgende paragraaf zal er dieper ingegaan worden op deze online sferen in deze gemeenschap.

Sommige Chinese studenten komen tijdens de bijeenkomsten van Nuffic geen Chinese studenten tegen die naar dezelfde universiteit gaan of hebben geen bijeenkomst die wordt georganiseerd op de thuisuniversiteit. Het gevolg is dat zij alleen naar Nederland komen. Zij hebben nog geen netwerk opgebouwd waar zij in Nederland op terug kunnen vallen en hebben moeite om de Chinese studentengemeenschap te vinden in Nederland. Zo zegt Julian: “I have not met any Chinese or Taiwanese students here . . . But yeah I did not meet anyone. My friends are all international. I think because I am the only one here from my school so.”²² Over het algemeen vinden de meeste participanten het fijner om met andere Chinese studenten om te gaan, omdat zij dezelfde culturele achtergrond hebben. Het is dan makkelijker om in de eigen taal te kunnen communiceren en er hoeft geen moeite te worden gedaan om continue in het Engels te praten. Anderen hebben juist geen behoefte om met andere Chinese internationale studenten om te gaan. Zo legt Wang uit:

I even don't have Chinese friends, because we don't have a shared interest and activities. They have a scholarship and they can use the money to travel together and do something fun. But most of the weekend and holidays I have to work so we have really different lifestyles. I am studying, I am working and I am enjoying the leisure time by myself, but

---

¹⁹ Uit het interview van Huang (28 februari 2019, Utrecht) en Wang (29 maart 2019, Utrecht)

²⁰ Uit het interview van Chang op 29 januari 2019, Delft

²¹ Uit het interview van Chang op 29 januari 2019, Delft

²² Uit het interview met Julian op 13 februari 2019, Utrecht

they are doing some things together. Like are you going WITH ME, do you want to do this WITH ME. Like in a group.²³

De Chinese studenten die moeite hebben met de Chinese studentengemeenschap in Nederland te vinden of die hier niet bij willen horen, trekken vaak naar de andere internationale studenten. Dit netwerk bestaat uit internationale studenten met allemaal verschillende achtergronden. Deze achtergronden zijn over het algemeen uit Westerse landen. De internationale studenten leren elkaar kennen door vakken die ze samen volgen of vanuit het huis waar zij in wonen. Hoe meer de Chinese studenten ‘verwesterd’ zouden zijn, hoe beter zij om zouden kunnen gaan met de andere internationale studenten.²⁴ Wanneer dit niet het geval is kunnen er botsingen voorkomen, zo vertelt Hu: “I think they will not get along well with the, sorry that I say it again, ‘white people’. We don’t know how to make this casual conversation like you can. You just talk like oh what do you study and stuff, but we do not do that. We see that kind of conversation as a bit meaningless you know.”²⁵ Vervolgens vertelt hij dat Chinese studenten over het algemeen meer verwachten van relaties: “I want to make some real friends and hang out like every day. It is a different goal for me. They just want to meet people and become friends on Facebook and Instagram.”²⁶ In hoofdstuk twee bleek dat de relaties met Nederlanders vaak als oppervlakkig worden gezien. Hu’s statement wijst erop dat dit niet alleen over Nederlanders gaat, maar over alle ‘witte mensen’, waaronder ook andere internationale studenten.

Alle participanten van dit onderzoek gaven aan geen diepe relaties te hebben met Nederlanders. Wang zegt expliciet dat het onmogelijk is om een (vriendschappelijke) relatie te hebben met Nederlanders. Wanneer er gevraagd wordt waarom dit is, lijkt hij terug te komen van zijn antwoord en vertelt hij dat hij nooit omgaat met Nederlandse studenten en dat het op zich wel zou kunnen. Anderen participanten vertellen dat zij zich afgewezen voelen wanneer zij met Nederlanders interacteren.

Ik merk dat ik alleen kan met mensen die een internationale achtergrond hebben, want die weten een beetje hoe het is, maar met pure Nederlanders vind ik wel het meest moeilijk. Voel ik me een beetje afstandelijk en misschien vinden zij mij te dichtbij ook ofzo dus ik probeer ook een beetje afstand te houden. Vroeger deed ik van alles en toen liepen ze heel snel weg.²⁷

---

²³ Uit het interview met Wang op 29 maart 2019, Utrecht

²⁴ Uit het interview met Cha-Hsuan Liu op 20 maart 2019, Utrecht

²⁵ Uit het interview met Hu op 7 maart 2019, Utrecht

²⁶ Uit het interview met Hu op 7 maart 2019, Utrecht

²⁷ Uit het interview met Lan op 6 februari 2019, Utrecht

Lan bevestigt op deze manier dat het moeilijk voor haar is om met Nederlanders om te gaan, omdat door de Nederlanders het gevoel wordt gewekt dat anderen niet te dichtbij mogen komen. De moeite in communicatie met andere studenten kan acculturatieve stress en eenzaamheid teweeg brengen. Hier zal in hoofdstuk 4 verder op in worden gegaan.

Online en offline publieke ruimten

Sharon.

De Chinese internationale studentengemeenschap wordt gekenmerkt als een 'close-knit community' met een collectivistische sociale oriëntatie, zo vertelt Chang tijdens een diepte-interview op 29 januari in Delft. Chang is lid van *Association of Students and Scholars in the Netherlands* (ACSSNL). In zijn kantoorruimte in een monumentaal pand, dat onderdeel uitmaakt van de universiteit van Delft, vertelt Chang over de aard van de Chinese gemeenschap in zowel China als Nederland zoals hij die beleeft. Hij zegt dat het de taak is van ACSSNL om nieuwe Chinese internationale studenten, nog voordat zij in Nederland komen, op te vangen. ACSSNL voorziet nieuwe studenten van uitgebreide informatie over het verblijf in Nederland, waaronder welke documenten zij nodig hebben, hoe zij aan onderdak moeten komen en hoe zij zich moeten verzekeren. Als de studenten aankomen in Nederland worden ze direct op de luchthaven opgevangen door leden van ACSSNL, zo zegt Chang. De nieuwe Chinese internationale studenten maken al direct onderdeel uit van de Chinese gemeenschap in Nederland. Er worden evenementen georganiseerd om de nieuwe lichter Chinese internationale studenten bekend te maken met de gemeenschap. Chang zegt hierover het volgende: "So, this year we have a welcome event for the new arrival students. So, we collect their flight data and go to airports and show them the roads. It is like: We are here. Don't worry. And afterwards there is an open BBQ for all the new and old students to get to know each other."²⁸

ACSSNL maakt gebruik van offline publieke ruimten om grootschalige evenementen te organiseren, zoals het *Chinese New Year Gala* op 2 februari in Leiden. Met behulp van een vignette beschrijf ik het verloop en de inhoud van het evenement. Het *Chinese New Year Gala* vond plaats in de grote zaal van Holiday Inn in Leiden. Via de organisatie was er vooraf via de mail afgesproken dat de deelnemers van het gala zich bij het busstation naast Leiden Centraal Station dienden te verzamelen. Hier ontmoette ik internationale student Ming, afkomstig uit China, die mij gedurende de dag heeft geholpen met vertalen. Een shuttlebus met het logo van ACSSNL haalde ons op en zette ons af op de plaats van bestemming. De groep was divers en bestond uit kinderen, ouderen, gezinnen en studenten, die

---

²⁸ Uit het interview met Chang op 29 januari 2019, Delft

voornamelijk Chinees spraken. De zij-ingang van het gebouw was versierd met fel rode lampionnen waar lange kwasten onder bungelden en tapijtjes met Chinese opschriften. ACSSNL liet een aantal Chinese en Nederlandse bedrijven hun producten promoten tijdens het evenement.

De bezoekers kregen bij binnenkomst een ticket met een code, welke via de WeChat applicatie op de mobiele telefoon gescand diende te worden, zodat de bezoekers de bedrijven op het digitale platform konden 'volgen'. De bezoekers liepen via de ingang aan de rechterkant van de hal door naar de grote zaal. De zaal was door middel van een gordijn door tweeën gesplitst. In het voorste gedeelte stonden een aantal sta-tafeltjes, waar groepen mensen met elkaar gesprekken voerden. In het achterste gedeelte van de grote zaal, achter de gordijnen, vond het gala plaats. De ruimte was erg ruim en er waren zitplaatsen beschikbaar voor een groot aantal mensen. Op iedere zitplek lag een pakketje klaar met een *lucky ticket*, het programma in het Chinees en Engels beschreven en flyers van de bedrijven, waarvan later duidelijk werd dat zij de sponsors van het evenement waren. Het evenement begon om 14.00u. De eerste helft van het gala bestond uit lezingen van professoren, entrepreneurs en andere professionals uit Nederland en China. De inhoud van deze lezingen hadden een commerciële kant: er werd veel nadruk gelegd op de sterke economische band tussen China en Nederland. Af en toe werd er een oproep gedaan naar Chinese internationale studenten om deze band in stand te houden door andere studenten in China te stimuleren om in Nederland te studeren. Elke lezing eindigde met een Chinese uitspraak, dat volgens Ming vertaalde naar 'gelukkig nieuwjaar'. Het doel van het evenement was om de Chinese internationale studenten in Nederland een gevoel van *belonging* te laten beleven.

Er werd tijdens het evenement niet alleen gebruik gemaakt van een offline publieke ruimte, ook de online publieke ruimte werd vaak ingezet. Opmerkelijk was hoe sociale media een grote rol speelde zowel vóór als tijdens het evenement. Vooral WeChat was een veelgebruikt medium. De mobiele applicatie WeChat is een online platform dat volgens Ming erg populair is binnen Chinese gemeenschappen wereldwijd. Hier werd informatie over het evenement gedeeld in een gezamenlijke chat, bestaande uit deelnemers van het evenement. Gedurende het evenement werden er *lucky draws* gedaan, waarbij op interactieve wijze gebruik werd gemaakt van WeChat. Er werd voor elke lucky draw een code gepresenteerd die men via de applicatie moest scannen, deze verwees je door naar de gezamenlijke chat. Op een beeldscherm kon het publiek live meekijken wat er in de gezamenlijke chat gedeeld werd. Gedurende het evenement zaten voornamelijk jongeren op hun mobiele telefoon, waarschijnlijk om de chat bij te houden. Ming vertelde dat de relaties echter oppervlakkig van aard zijn binnen de online publieke ruimten, omdat de inhoud van het contact vaak over praktische zaken gaat. Door Ming werd aangegeven dat er geen persoonlijke gesprekken gevoerd worden in gemeenschappelijke digitale groepen en dat er daarom ook geen vriendschappelijke relaties uit ontstaan. De vraag is daarbij wat de functie is

van de Chinese 'expat bubbel' in Nederland. In de volgende paragraaf doen wij een poging het belang van het bestaan van de Chinese 'expat bubbel' voor Chinese internationale studenten in Nederland te begrijpen. Volgens Ming en Chang spelen Chinese studentenorganisaties in Nederland een belangrijke rol in het bestaan en onderhouden van de Chinese 'expat bubbel'. Daarom gaan wij verder in op de inspanningen van Chinese studentenorganisaties en hun rol binnen de gemeenschap.

De rol van Chinese studentenorganisaties in Nederland

Sharon.

Chinese studentenorganisaties in Nederland verrichten inspanningen om de cultuurshock voor Chinese internationale studenten te voorkomen of in te perken. Ze spelen daarom een belangrijke rol binnen de Chinese gemeenschap in Nederland. Deze organisaties onderhouden de Chinese 'expat bubbel' in Nederland. Zo biedt ACSSNL Chinese internationale studenten een digitaal platform aan, waar praktische informatie over zaken als verblijf, benodigde documenten en studeren in Nederland gedeeld worden. Hierdoor kunnen Chinese studenten zich enigszins voorbereiden op hun studietijd in Nederland en hebben zij direct een netwerk om op terug te kunnen vallen wanneer praktische problemen zich voordoen. De organisatie *Chinese Association for Students and Scholars in Wageningen* (CASSW) organiseert regelmatig evenementen, waarbij diversiteit gestimuleerd wordt. CASSW verricht inspanningen om tijdens evenementen verschillende culturen bij elkaar te brengen, zodat er een mogelijkheid ontstaat voor internationale studenten om met elkaar en met de Nederlandse gemeenschap te netwerken. Dit stelt Chinese internationale studenten in de gelegenheid om buiten de zogenaamde Chinese 'expat bubbel' te treden. De manifestatie van de Chinese 'expat bubbel' kan vergeleken worden met de 'expat bubbel' die in hoofdstuk 1 is besproken. Door middel van een vignet, op basis van mijn bezoek aan het Lantern Festival op 24 februari in Wageningen, wordt een illustratie gegeven op welke manier de Chinese 'expat bubbel' zich manifesteert en hoe een dergelijk evenement bij kan dragen aan het terugdringen van eenzaamheid en heimwee onder Chinese internationale studenten, welke geassocieerd worden met acculturatieve stress.

Het traditionele Chinese feest, het *Lantern Festival* in Wageningen, werd georganiseerd door Chinese studentenorganisaties ACSSNL en CASSW. Voorafgaand dienden mensen zich online aan te melden via de 'facebookpagina' van CASSW. Het evenement werd gehouden in Theater Junnushof en bezoekers van het evenement dienden hun toegangsbewijs bij binnenkomst te laten controleren. Bij binnenkomst werd ik door de gastvrouw, gekleed in een een rode *qipao* met goud dessin, in het Chinees aangesproken, waarna zij zich direct verontschuldigde en in het Engels haar welkomstwoord voortzette. Net zoals bij het Chinese New Year Gala is de groep deelnemers divers: er waren jongeren, gezinnen, studenten, ouderen, Nederlandse en Chinese mensen aanwezig. Er werd bij binnenkomst onderscheid

gemaakt op basis van de achternaam van de bezoekers: mensen met een Chinese achternaam konden zich aansluiten bij de reguliere rij en mensen met een Europese of Nederlandse achternaam konden zich aansluiten bij de rij voor *foreigners*. Het voelde alsof de ingang van het gebouw als symbolische drempel fungeerde tussen de Nederlandse samenleving en de Chinese gemeenschap. Daarnaast werd tijdens het evenement voornamelijk in het Chinees gesproken. Het onderscheid tussen *insiders* en *outsiders* was merkbaar, omdat Nederlanders als 'buitenlanders' werden beschouwd en er werd in de taal gesproken die voornamelijk *insiders* spraken. Ik hoorde duidelijk niet bij de *insiders*, doordat ik de taal niet sprak en daarnaast als 'buitenlander' beschouwd werd. Hoewel ik net als de *insiders* toegang had tot het evenement, voelde ik mij, op basis van mijn culturele/etnische identiteit, buitengesloten van de gemeenschap. Hier werd het bestaan van de Chinese 'expat bubbel' duidelijk, omdat zij zich op deze manier distantieerde van de Nederlandse samenleving en op basis van eigen culturele achtergrond bepaalden wie de *insiders* waren en wie de *outsiders*.

Ook tijdens dit evenement werd de nadruk gelegd op saamhorigheid en werd diversiteit gestimuleerd. In de praktijk leek het stimuleren van saamhorigheid echter meer van toepassing te zijn onder de Chinese internationale studenten. Na afloop van het evenement kregen de bezoekers een pakketje mee met, volgens de organisatoren, typisch Chinese gerechten. De Chinese gerechten zijn een voorbeeld van pogingen om de Chinese internationale studenten iets herkenbaars en dus het gevoel van thuis-zijn mee te geven. Veel bezoekers bleven in het gebouw om te dineren. Chinees-sprekende en Nederlands-sprekende bezoekers zaten veelal gescheiden van elkaar. Dit benadrukte wederom de scheiding tussen de Chinese 'expat bubbel' en de Nederlandse samenleving.

Ming en Chang geven beiden aan dat de viering van deze traditionele Chinese feesten in Nederland de Chinese internationals in staat stelt de traditie elders voort te zetten, wanneer zij niet in China kunnen zijn. Het bestaan van Chinese studentenorganisaties in Nederland geeft, volgens Chang, de Chinese internationale studenten een geruststellend gevoel, omdat het hen een mogelijkheid biedt onderdeel uit te maken van een gemeenschap dat herkenbaar is, en waar zij hun eigen culturele identiteit kunnen uitoefenen. Daarnaast zegt Chang dat inspanningen van deze organisaties, waaronder het organiseren van traditionele Chinese evenementen, gevoelens van heimwee en eenzaamheid onder de Chinese internationale studenten kan wegnemen. Anderzijds leidt de Chinese 'expat bubbel' echter tot culturele frictie binnen de Nederlandse samenleving. In het volgende hoofdstuk zullen wij dit proces en de gevolgen ervan verduidelijken.

Hoofdstuk 4. Culturele frictie en psychische klachten bij Chinese internationale studenten

Betekenisgeving rondom psychische klachten

Acculturatieve stress onder Chinese internationale studenten in Nederland

Anka.

Het proces van acculturatie kan leiden tot acculturatieve stress en heeft zo invloed op hoe een persoon zich aanpast in de gastmaatschappij. In hoofdstuk 1 werd dit uitgelegd aan de hand van Berry's (1992) ideeën. Vanuit zijn ideeën zal er in deze paragraaf een inzicht gegeven worden hoe Chinese internationale studenten in Nederland acculturatie ervaren.

De manier hoe acculturatie wordt ervaren wordt beïnvloed door de Chinese gemeenschap en de Nederlandse gemeenschap. Zoals we in hoofdstuk 3 hebben gezien is de Chinese maatschappij erg succes gericht. Chang noemt twee redenen waarom het uit Chinees perspectief voordelig is om in het buitenland te studeren:

The first reason is, I don't like it but it is true, when you want to be a lecturer in University you need to have a PhD abroad (5 years) or work experience (2 years). Like not abroad to a country like Africa or something but America or something. Second, the pressure in China is very high. For example I need to work here for 40 hours, like a fulltime job. That is already like living in heaven. But I know that there are masters of PhDs in China where you have to live in the library.²⁹

De eerste reden die Chang noemt gaat in op de ervaring die nodig is. Je moet eerst een succes hebben behaald, zoals een PhD afronden, voordat je kans maakt op deze baan. De Chinese staat probeert hier op in te spelen door het makkelijker voor de studenten te maken om naar het buitenland te gaan. Zo is er een beurs die de studenten aan kunnen vragen bij de CSC. Daarnaast hebben we in hoofdstuk 3 gezien dat de Chinese studenten zich 'Westerser' proberen te oriënteren door Engels te leren en het nieuws te volgen over Amerika en Europa. Aangezien Amerika en Europa wetenschappelijke output hebben is het belangrijker om hier te kunnen studeren. Dit zal namelijk zorgen voor meer aanzien.

---

²⁹ Uit het interview met Chang op 29 januari 2019, Delft

De tweede reden is dat er in China veel werkdruk is. Door de competitie in China en de druk om te presteren, moeten de studenten in China vaak veel en lang studeren. Daarnaast zorgt de hiërarchie tussen docenten en studenten dat de studenten vaak extra werk moeten doen. Door in het buitenland te gaan studeren, kunnen de studenten voor een bepaalde tijd ontsnappen aan deze druk. De succes gedreven maatschappij zorgt op deze manier ook voor een push effect om in het buitenland te studeren. Zo vertelt Julian:

In this semester most students chose to do internships. This is also the time to enhance our GPA . . . I don't want to live in that stress like now a lot of students in my same grade feel high pressure, really high pressure and I do not want to live in that condition. I want to explore rather than to compete for internships with other students. That is not the life I want.³⁰

Zoals Wang eerder al liet merken, wordt de manier van leven in Nederland vergeleken met de hemel, omdat hier de druk voor Chinese studenten veel lager ligt. Volgens Julian zorgt de uitwisseling ook voor een andere manier van denken bij de Chinese studenten. Op deze manier zou, volgens hoofdstuk 1, de acculturatieve stress die zij in Nederland beleven een eustress zijn.

. . . most of my friends who are already back home are not home sick but more like exchange sick. They are always like 'ah I am so sad that I am going back to my school. I am going to be crazy. I don't want to go back.' One friend of my even told me that she cried on the plane when she had to leave the country for exchange and had to go back to China, because she was so stressed.

She's already getting stressed out because she had to go back to china?

Yeah, but a lot of students change their mindset. We don't need to work like that in China. We can relax more and focus on what we like and what we want more.³¹

Daarnaast zou taal in eerste opzicht geen negatieve invloed hebben op de acculturatieve stress, omdat beide partijen, de Nederlanders en de Chinese studenten, met elkaar kunnen communiceren in het Engels. Verschillende participanten bevestigen dit, waaronder Hu, zoals te zien is in de volgende quote: "I haven't encountered any language barriers, because everybody is really good in English and when, for example, I

---

³⁰ Uit het interview met Julian op 13 februari 2019, Utrecht

³¹ Uit het interview met Julian op 13 februari 2019, Utrecht

answer in English they just respond back in English to me. I knew before I come here that Dutch people talk quite good English, but I didn't know that everyone talks English so well.”³²

Engels is niet de moedertaal van de Chinese studenten of de Nederlanders, hierdoor lijkt er toch een barrière te worden gevormd tussen de partijen. Zoals we in hoofdstuk 3 hebben gezien, trekken de Chinese studenten in Nederland voornamelijk naar elkaar toe, omdat ze dan geen moeite hoeven te doen om steeds in het Engels te praten. Voor Chinese studenten is het laagdrempeliger om in het Chinees (moeilijke) onderwerpen te bespreken. Hierdoor kan taal alsnog ervaren worden als een probleem omtrent acculturatieve ervaring. Er zijn verschillende manieren hoe hier door de Chinese internationale studentengemeenschap mee om kan worden gegaan. Zo leren sommige Chinese studenten Nederlands, echter ervaren zij nog steeds problemen in de acculturatie. Chang geeft hiervan een voorbeeld: “But I know a guy who completed his Dutch so he can understand what you say and he can respond. But there is still a bit of culture difference. So he still thinks it is hard to get into the group.”³³

Hoe de Chinese student uiteindelijk omgaat met de problemen die hij/zij ondervindt door de acculturatie bepaalt in welke mate hij/zij acculturatieve stress ervaart. Door in te zoomen op een gesprek kunnen we erachter komen hoe Hu omgaat met problemen die voortkomen uit acculturatie. Hu is een uitwisselingsstudent, dit betekent dat hij voor één semester studeert aan de universiteit van Utrecht.

What do your parents think of your study abroad in the Netherlands?

Well my father is really supportive. He really wants me to see the world, but my mother is a bit worried, because I am going to a totally new place then were I came from. But overall they support me.

So do you comfort them like now you are here and you are okay?

Well actually my mum was even more worried, because I did not adapt that well the first week. I did not go out of my room and stuff.

Ahh okay and why was that?

It is really hard to make friends. This is the first time that I am surrounded by, I don't want to be racist, but by white people. I don't see that many Asian faces, so I feel isolated.

So what did you do that first week?

---

³² Uit het interview met Hu op 7 maart 2019, Utrecht

³³ Uit het interview met Chang op 29 januari 2019, Delft

I was just in my room all week browsing through my computer. I didn't know what to do and the weather was terrible so I was quite depressed. I just wanted to end this programme and go back.³⁴

Uit het gesprek met Hu komt naar voren komt dat hij het voornamelijk op het begin van zijn uitwisseling erg zwaar heeft. Hij voelt zich een buitenstaander, eenzaam en heeft heimwee. Dit komt voort uit acculturatie. In eerste instantie sloot hij zichzelf op in zijn kamer. Hij laat blijken dat hij hierdoor depressieve gevoelens kreeg. Het gevoel van een buitenstaander zijn en de manier hoe Hu het hier aanpakt leidt tot acculturatieve stress. Later vertelt hij hoe hij deze problemen tegen is gegaan:

oh okay and how did you deal with that?

I just forced myself to go talk to them [the flatmates]. They are friendly, but they uhmm I always wanted them to go to me but that is never going to happen. You have to take the first step and they will see that you're like a nice guy.

So do you have a plan how you can get more happy here for the rest of the semester?

Mostly it depends on my relationship with my flatmates. Like if they want to hang out with me. Like they hang out with me but we don't have much to talk.

Like you do not have a real click?

Yah so if my relationship with my flatmates get better my life here will get better. Next to that I go to the gym here and make myself as healthy as possible. I don't have much to do so I need to keep myself busy because otherwise I will get depressed. If I stay home and watch tv than I will be so down. I need to do something.³⁵

De volgende stap in het acculturatieproces zou zijn dat Hu zich zou gaan aanpassen aan zijn omgeving. Echter, is dit een probleem bij de Chinese internationale studenten, omdat zij expats zijn die hier voor een bepaalde periode blijven. Na dit semester zal Hu terugkeren naar China met de ervaring die hij in Nederland heeft gehad, goed of slecht. Hu vertelt dat hij in de eerste week dat hij in Nederland was en zich depressief voelde gelijk zijn ticket naar huis heeft gekocht. Hij vliegt de dag na zijn laatste tentamen terug. Tijdens het gesprek vertelt hij dat dit een fout is, omdat hij eigenlijk nog wil reizen in deze periode. Omdat uitwisselingsstudenten over het algemeen maar een korte periode in Nederland zijn is het moeilijk

---

³⁴ Uit het interview met Hu op 7 maart 2019, Utrecht

³⁵ Uit het interview met Hu op 7 maart 2019, Utrecht

om compleet te integreren in de Nederlandse maatschappij en te mengen met de Nederlanders.³⁶ Zij leren bijvoorbeeld niet de Nederlandse taal en blijven hangen bij de andere Chinezen of de andere internationale studenten, aangezien zijn ongeveer hetzelfde als zij doormaken. Chinese studenten die wel willen blijven, proberen vaak meer te mengen met de Nederlanders. Zo proberen ze de Nederlandse taal te leren, maar culturele verschillen zullen aan blijven houden door de verschillende culturele achtergronden.³⁷ Zo blijkt uit het gesprek met Lan, waarin we het hebben over het schakelen van de ene cultuur naar de andere. Ze vertelt hierover: “Haha ja ik heb soms wel het gevoel dat ik twee hoofden heb. Een Nederlands hoofd en een Chinees hoofd.”³⁸

Chinese en Nederlandse perspectieven rondom psychische klachten

Anka.

Zoals we in hoofdstuk 1 hebben gezien, worden culturele waarden en normen door de culturele achtergrond gevormd. Hoe er wordt omgegaan met psychische klachten is dan ook cultureel bepaald. Het is daarom van belang om dieper in te gaan op de betekenisgeving van psychische klachten bij Chinese studenten die studeren in Nederland. Uit de gesprekken met de participanten komt naar voren dat zij twee manieren hebben om met psychologische problemen om te gaan. Zo kan de persoon het voor zichzelf houden of kan hij/zij de problemen bespreken met betrouwbare relaties. Wanneer een persoon uit de Chinese maatschappij de problemen en klachten voor zichzelf houdt, is dit vaak uit een angst om zwak over te komen bij minder hechte connecties, zoals collega's. “I think a practical thing, that I lose my credit. If I want to be somebody. Will you hold [my failure] against me, my weakness.”³⁹ Volgens Lui kunnen deze zwaktes tegen je gebruikt worden en zo negatieve consequenties hebben. Om deze reden proberen mensen uit de Chinese maatschappij niet toe te geven aan de klachten en deze te vergeten. Ze vinden dat ze door moeten werken anders krijgen ze mogelijk ontslag, wat ertoe kan leiden dat ze tot het uiterste gaan om te bewijzen dat ze het werk aankunnen.⁴⁰ In hoofdstuk 3 werd dit, door Lui, gelinkt aan dat China, en dus mogelijk ook de Chinese achtergrond, gebaseerd zou zijn op een ‘masculiene maatschappij’, waar alleen ruimte is voor successen. Mensen uit de Chinese maatschappij, zoals Chinese studenten, zijn continue bezig om zichzelf te bewijzen en zo een succes te zijn. Is het niet om een baan te krijgen of te behouden dan is het wel om de familie trots te maken en hun gezicht op te laten bloeien. De angst dat mogelijke zwaktes, zoals psychologische problemen, tegen je wordt gebruikt, zorgt ervoor dat

---

³⁶ Uit het interview met Julian op 13 februari 2019, Utrecht

³⁷ Uit het interview met Chang op 29 januari 2019, Delft

³⁸ Uit het interview met lan op 6 februari 2019, Utrecht

³⁹ Uit het interview met Cha-Hsuan Liu op 20 maart 2019, Utrecht

⁴⁰ Uit het interview met Chang op 29 januari 2019, Delft

mensen in de Chinese maatschappij te lang met problemen door blijven lopen. Lui is van mening dat mensen uit de Chinese gemeenschap geen signaal krijgen dat ze hulp moeten zoeken en niet begrijpen wat er aan de hand is. Vaak hebben de mensen uit de Chinese maatschappij niet eens door dat het gaat om iets psychologisch. Voor hen voelt het alsof ze het probleem niet op kunnen lossen en aan een dood einde zijn.

Wang vertelt mij dat hij veel stress heeft over het feit dat hij weinig geld heeft en het soms moeilijk is om eten te betalen. Op de vraag hoe hij omgaat met deze stress zegt hij: “Just keep the stress and work to get the money. It maybe is not like stress but more like uncertainty, what should I do next when I don’t have money.”⁴¹ Uit zijn voorbeeld blijkt dat hij geen andere uitweg ziet dan gewoon doorgaan en proberen geld te verdienen. Er lijkt geen echte oplossing tegen de stress te zijn die hij ondervindt op dit moment. Wanneer Chinese studenten de druk niet kwijt kunnen en dit opkroppen kan het zelfs zijn dat zij geen andere uitweg meer zien dan een eind te maken aan hun leven, zo blijkt uit het voorbeeld dat Wang geeft. “. . . while the student is very pressured and does not have anything or anyone to talk about to release his pressure so it is possible to commit suicide.”⁴²

Toch worden er in de Chinese gemeenschap wel problemen en ‘zwaktes’ met elkaar gedeeld. Dit is alleen wanneer mensen uit de Chinese gemeenschap iemand hebben om daarmee over de problemen te kunnen praten. Dit is niet zomaar iemand, maar dit moet een bekende zijn en de persoon moet betrouwbaar aanvoelen. Hier horen professionals niet bij, aangezien zij geen betrouwbare en bekende relaties hebben met de Chinese individuen.

“There are some psychology consolation in the university [in China] but I am not sure if it is really popular. Chinese students first share something with their best friend I think, they will share and do something like peersupport. I think it is better.”⁴³ Uit Wangs voorbeeld blijkt dat studenten geen professionele hulp nodig zouden hebben, omdat ze er al uitkomen door er met een beste vriend over te praten. Wanneer Chinese studenten in het buitenland studeren, hebben zij deze beste vrienden vaak niet om zich heen. Sommigen studenten proberen er dan met familie over te praten.

Ik denk dat zij het heeft besproken met haar ouders. Want heel veel betrouwbare relaties als je hier als buitenlandse student bent dat is niet genoeg betrouwbaar om te delen. Dus ik denk dat dat met de ouders wordt gedeeld. Ook misschien met vrienden die ze hier

---

⁴¹ Uit het interview met Wang op 29 maart 2019, Utrecht

⁴² Uit het interview met Wang op 29 maart 2019, Utrecht

⁴³ Uit het interview met Wang op 29 maart 2019, Utrecht

leren kennen, maar niet als ze elkaar nog niet echt kennen vooral als het heftige dingen zijn.⁴⁴

Toch bespreken juist ook studenten die in het buitenland zitten de problemen die zij ervaren niet met de ouders, omdat zij de ouders niet ongerust willen maken. Zo vertelt Lan over zichzelf: “Ik bel in ieder geval één keer per week met opa en oma en ouders om een update te geven, want zij hebben wel zorgen voor mij dus ik moet wel positief blijven dan haha maar gaat goed.”⁴⁵ Tijdens een buitenlandse studie zouden alle betrouwbare relaties om problemen mee te bespreken, weg kunnen vallen. In het gastland blijken de studenten niet vaak naar professionals te gaan, omdat ze niet precies weten hoe ze dit moeten regelen of omdat de taalbarrière zorgt voor miscommunicaties⁴⁶.

Wat opvalt in de gesprekken met de participanten is dat ze niet graag het woord stress of burn-out in de mond nemen, wanneer ze dit wel doen is dit meer op de manier dat zij dit niet ervaren. Zo blijkt uit een statement van Wang: “No, [burn-out] is not very common. I think burn-out is a very serious thing, but everybody has some pressure but they could have some skills to handle. Burn-out is like a mental disorder, so it is more serious.” Hieruit komt naar voren dat druk normaal is om te hebben, maar burn-out is zeer serieus en is een psychologisch probleem. Lui vertelt het volgende over hoe er met burn-out om wordt gegaan door mensen uit de Chinese maatschappij:

Usually we use [burn-out] in the workplace. So, yeah, it is recognized but we use another term, like 'overworked'. Study is not work. Study is just a responsibility of being young people or students. So you are students. of course you need to study, so how can you say you are burned out? If I read the news, I still come across the student's burn-out. They will say it is due to stress or academic pressure. They can not take it anymore. Like, in Asia the suicide rate is very high. We also have several Chinese students here in the Netherlands and they committed suicide. It is really sad, because they came here for like one or two years. They were supposed to go home but they decided to finish their lives here. So, I think they are very complicated and they have a lot of mental stress.⁴⁷

Lui en Wang laten beide blijken dat het als normaal wordt geacht dat studenten druk voelen. Dit zou horen bij het studeren, dat voor Chinese studenten een onvermijdelijke verantwoordelijkheid is. Ook blijkt

---

⁴⁴ Uit het interview met Lan op 6 februari 2019, Utrecht

⁴⁵ Uit het interview met Lan op 6 februari 2019, Utrecht

⁴⁶ Uit het interview met Cha-Hsuan Liu (20 maart, 2019, Utrecht) en Lan (6 februari 2019, Utrecht)

⁴⁷ Uit het interview met Cha-Hsuan Liu op 20 maart 2019, Utrecht

hieruit dat het raar wordt gevonden als studenten een burn-out zouden krijgen, omdat zij om zouden moeten kunnen gaan met academische druk. Het lijkt zelfs zo ver te gaan dat burn-out als onacceptabel wordt geacht. Daarnaast is de term burn-out als aandoening onder de Chinese gemeenschap onbekend. Iets soortgelijks als burn-out zou binnen de Chinese gemeenschap slechts bestaan onder de werkende mens, waarbij het begrip 'overwerkt' wordt gehanteerd, in plaats van 'burn-out'. Op deze manier zorgen de culturele normen en waarden voor de manier hoe burn-out wordt geuit. Zo zien de Chinese gemeenschap de fysieke reacties die zij ervaren, zoals hartkloppingen, slapeloosheid en gevoel van druk, als onafhankelijk van elkaar, volgens Chang. Dit zorgt ervoor dat, zoals we in hoofdstuk 1 zagen, mensen met een Chinese achtergrond alleen hulp zoeken voor de fysieke reacties. De samenhang van fysieke reacties wordt niet erkend als onderdeel van een aandoening zoals burn-out. Door Chang en Liu wordt aangegeven dat hoge mate van stress die ervaren wordt echter wel impact heeft op Chinese individuen, waar zelfmoord en sterfgevallen het gevolg van kunnen zijn.

Sharon.

In de Nederlandse samenleving wordt de term burn-out wel als psychologische en fysieke aandoening gehanteerd en door sommigen gezien als een resultaat van de kenmerken van de huidige Nederlandse cultuur. Hierover zegt Habraken het volgende:

Je was blij dat je voorheen je brood verdiende en het ging niet om zelfvervulling of zingeving. Vanuit daar definieer je of je een probleem hebt of niet. Dus het is een discussie van is het een luxeprobleem of niet? Maar het heeft echt te maken met onze hele samenleving, hoe die in elkaar zit, met druk van thuis uit op scholen van kleins af aan. Je weet de discussie over altijd maar getest worden, veel te vroeg moeten kiezen voor studieraden op je middelbare school. Veel te weinig ruimte, het zit ook echt wel in deze maatschappij, los van een crisis, we zijn teveel op onszelf teruggeworpen en we moeten altijd maar presteren en ook niet zomaar daar dan gelukkig mee zijn, nee, dan naar de volgende prestatie. Er is geen grens aan. Het zit echt in onze cultuur.⁴⁸

De erkenning van burn-out kent dus een culturele en maatschappelijke component. Vanuit de culturele behoefte definieert men een probleem te hebben of niet. Waar men voorheen in de tijd van crisis in Nederland 'blij was een baan te hebben' en hard ervoor moest werken, is door economische ontwikkelingen een baan vanzelfsprekender is geworden. Daarbij is een behoefte ontstaan waarbij

---

⁴⁸ Uit het interview met Marianne Habraken op 12 maart 2019, Utrecht

zelfvervulling en voldoening een belangrijke rol lijken te spelen. Wanneer deze behoeften onbeantwoord blijven, worden problemen gedefinieerd. Dit tezamen met de prestatiedruk en eigen verantwoordelijkheid die vanuit de Nederlandse maatschappij komt, maakt dat burn-out een groeiend probleem is, dat doorgaans wel erkend wordt. Zoals eerder in dit hoofdstuk is aangegeven, is een baan en economische zekerheid in een land als China minder vanzelfsprekend. Hard werken en (academisch) succes bieden de mogelijkheid om deze behoeften te kunnen vervullen. De vraag is of dit het verschil kan verklaren in het definiëren van psychische problemen tussen de Nederlandse en Chinese gemeenschap. In de volgende paragraaf bespreken we hoe het verschil in betekenisgeving rondom psychische klachten tussen de 'gastcultuur' en de culturele achtergrond van Chinese internationale studenten leidt tot culturele frictie. Vervolgens bespreken we hoe culturele frictie een rol speelt in hulpzoekend gedrag van Chinese internationale studenten en de kwaliteit van het hulpaanbod van Nederlandse instanties.

Culturele insensitiviteit binnen Nederlandse instanties

Sharon.

Zoals geïllustreerd in Figuur 4 in hoofdstuk 2 is duidelijk dat Nederlandse universiteiten een grote groep Chinese internationale studenten kennen. De Chinese internationale studenten maakt deel uit van de twee na grootste groep internationale studenten in Nederland. Opmerkelijk is het grote cultuurverschil tussen de twee landen. Nu de Nederlandse maatschappij en verschillende instanties, zoals het hoger onderwijs en de gezondheidszorg, te maken krijgen met deze grote groep Chinese internationale studenten, is het interessant om te na te gaan wat de oorzaken van culturele frictie zijn en hoe de komst van deze studenten een rol speelt in de vraag naar internationale organisaties die zich inzetten voor deze groep om het studentenleven op het gebied van welzijn in Nederland te bevorderen.

Volgens Liu vormt taalbarrière onder internationale Chinese studenten een probleem binnen zowel het hoger onderwijs als de gezondheidszorg. Daarbij vertelt ze dat na de verandering van het politieke klimaat in Nederland, er minder nadruk ligt op culturele sensitiviteit binnen instanties. Waar er voorheen (externe) hulp was voor internationals die gebruik maakten van de Nederlandse gezondheidszorg, zoals hulp bij vertalen, zijn deze faciliteiten verdwenen. Miscommunicatie is een veelvoorkomend probleem binnen de gezondheidszorg, wat de kwaliteit beïnvloedt van de hulp van de professional en de cliënt afkomstig uit China. Zoals aangegeven door Liu is in Nederland het probleem niet zozeer het verschil in ideeën over gezondheid, want westerse ideeën over gezondheid worden in China doorgaans geaccepteerd, maar het probleem zit in de miscommunicatie die wordt veroorzaakt door cultuurverschil en culturele insensitiviteit. Hierover zegt zij het volgende:

We are also talking about the cultural differences between [Chinese patients] and the medical doctor. They said that they are not sure if the medical doctors understand their problems. So they don't use the medical healthcare here but they go back to Taiwan, China or Hong Kong, because they can't communicate. So, the problem is not the health belief but the problem is the communication . . . But the doctor, they say, he probably thinks that I can't communicate, so he just gives me some medicine. It is easier that you just don't go back. Also [the English language], we don't learn the medical terms in English. So how do I know the doctor's diagnosis is really my problem? I [will] use a bit of an extreme example, it is just a fake example, but in Chinese we say that 'sadness' means 'my heart is hurt' . . . We really have a lot of expressions and you say 'oh it really hurts my heart'. The medical doctor will probably say like 'okay, then we need to check [your heart] as well'.⁴⁹

De discrepantie in het overbrengen van persoonlijke gevoelens en emoties, met name binnen de psychische gezondheidszorg, zorgt voor verwarring, waardoor het voor professionals lastig is om effectief hulp aan te bieden. Dit kan bij de Chinese internationale patiënten leiden tot een gevoel van onbegrip en aantasting van het vertrouwen in de Nederlandse gezondheidszorg. Liu zegt dat een mogelijk gevolg is dat Chinese patiënten minder gebruik zullen maken van de gezondheidszorg. Een ander mogelijk gevolg is, dat Chinese patiënten juist meer gebruik moeten maken van de middelen van de gezondheidszorg, omdat zij bij een consult aanzienlijk meer tijd nodig hebben om tot een oplossing voor problemen te komen. Zoals aangegeven door Liu in het interview schrijven professionals bij mensen afkomstig uit het buitenland sneller medicatie voor om de problemen op te lossen. Wat de oorzaak hier precies van is, is nog onduidelijk. Liu geeft aan dat het wellicht te maken zou kunnen hebben met de beperkte consulttijd die professionals hebben per patiënt. Een gebrek aan tijd tijdens een consult kan veroorzaakt worden door de ongemakkelijke miscommunicatie die kan ontstaan tussen patiënt en professional.

Bij het zoeken van hulp komt het pro-actieve karakter van de Nederlandse maatschappij terug. Er wordt verwacht dat een patiënt zelf zijn of haar problemen aan kan geven. Liu zegt dat de Chinese gemeenschap maakt gebruik van de gezondheidszorg juist om erachter te komen met welke problemen zij te kampen hebben. Waarbij een Chinese patiënt bij een professional aanklopt wat het probleem is, vraagt in Nederland de professional dit juist aan de patiënt. Zoals wij in de passage van het interview met Liu hebben kunnen lezen, heeft de Chinese patiënt moeite om zijn of haar problemen onder woorden te brengen en deze te abstraheren tot een concrete beschrijving. Volgens Liu kan deze passieve houding de

---

⁴⁹ Uit het interview met Cha-Hsuan Liu op 20 maart 2019, Utrecht

boodschap uitzenden naar de medische professional dat de patiënt zich terugtrekt, waardoor de hulp wordt stopgezet of er verkeerde conclusies worden getrokken. Naast het probleem van miscommunicatie zijn veel internationals, volgens Liu, nu afhankelijk van hun eigen netwerk voor hulp bij het gebruik van de gezondheidszorg, bijvoorbeeld bij het vertalen. Veel internationals hebben een gebrek aan een netwerk om deze hulp te kunnen bieden en de internationals die dit netwerk wel hebben, kampen met het probleem van sensitiviteit met betrekking tot persoonlijke onderwerpen. Hierover zegt Liu: "[Chinese patients] are lost in translation. And there are also some sensitivity issues: you will not let your family know."⁵⁰ Binnen de Chinese gemeenschap hangt aan psychische en emotionele problemen een stigma, dus terugvallen op een eigen netwerk voor hulp tijdens consulten vormt een probleem. Een combinatie van deze problemen maakt het gebruik van de Nederlandse gezondheidszorg voor Chinese patiënten onaantrekkelijk.

In het hoger onderwijs vormt het gebrek aan culturele sensitiviteit ook een probleem. Chinese internationale studenten die recentelijk naar Nederland zijn gekomen raken verdwaald in het Nederlandse systeem. Liu vertelt dat als zij binnen de universiteit te kampen krijgen met problemen, zij vaak niet weten waar zij terecht kunnen voor hulp. Daarnaast is hulpaanbod van studiebegeleiders binnen Nederlandse universiteiten gebaseerd op de mate van prestatie, zo vertelt Habraken. Zoals eerder genoemd, wordt de prestatie van studenten gemonitord. Als een student gaat onderpresteren wordt er actie ondernomen door een studiebegeleider in te zetten om erachter te komen wat de bron is van de onderprestatie van een student. Echter, deze benadering werkt wellicht niet voor Chinese studenten, omdat zij erg hard werken om te blijven presteren, ongeacht de persoonlijke problemen die zij ervaren. Habraken zegt hierover het volgende: "Ik heb [bij studentbegeleiding] dus eigenlijk niet met Chinese studenten te maken. Ook mijn collega's niet. Dat is interessant. Want ik zie hen wel in die lijst dus zitten. Ze halen dus wel de resultaten want ik hoef hen niet te mailen van 'what is your problem?'"⁵¹ Internationale studenten die goed presteren maar kampen met persoonlijke problemen dienen in dat geval pro-actief te zijn door zelf hulp op te zoeken. Echter, volgens Liu kennen universiteiten een tekort aan Chinese studentbegeleiders die de culturele kennis bezitten om de problemen van deze studenten te herkennen en om tot een effectieve oplossing te komen. Het gebrek aan een aanspreekpunt binnen universiteiten die de culturele kennis bezit voor deze groep studenten vormt een drempel voor Chinese internationale studenten om hulp te zoeken. Daarnaast zorgt de stigmatisering van psychologische problemen onder Chinese internationale studenten ervoor dat deze problemen niet erkend worden en dus

---

⁵⁰ Uit het interview met Cha-Hsuan Liu op 20 maart 2019, Utrecht

⁵¹ Uit het interview met Marianna Habraken op 12 maart 2019, Utrecht

niet als zodanig 'opgelost' dienen te worden. Hierdoor blijven Chinese internationale studenten met de problemen lopen, totdat het hen teveel wordt. Zoals Liu zegt:

I'm lucky, because I am working in the mental health sector. When I started to think 'oh my god, I do really need to solve the problem, I need to turn to professionals.' But probably other people do not have that signal. They probably didn't understand, they probably think they can't solve the problem. They don't even think it is a psychological problem or are already at a dead end.⁵²

Tezamen met het verwachtingspatroon van het thuisfront voor de studenten om met succes weder te keren en het taboe op falen verhoogt het risico op psychische problemen onder Chinese internationale studenten, die niet in staat zijn de opleiding af te ronden en 'met lege handen' thuis dreigen te komen.

---

⁵² Uit een interview met Cha-Hsuan Liu op 20 maart 2019, Utrecht

Discussie en Conclusie

In deze thesis hebben wij onderzocht hoe psychische klachten door onder andere studiestress onder Chinese internationale studenten aan Nederlandse universiteiten wordt benaderd, waarbij acculturatieve stress een risicofactor is die invloed heeft op het ontwikkelen van psychische klachten. Om antwoord te krijgen op deze vraag hebben wij vanuit het Nederlandse perspectief en het Chinese perspectief naar deze benadering gekeken. Hieronder hebben we deze aan elkaar gelinkt om zo de mogelijke culturele botsingen in beeld te krijgen.

Uit voorgaande hoofdstukken is duidelijk geworden dat mondialisering en het Bologna-akkoord impact hebben gehad op de vorming van het hoger onderwijs en, in het geval van ons onderzoek, op Nederlandse universiteiten. De Nederlandse universiteit is een competitieve, prestatie-gerichte ruimte, die het economische belang dient. Uit interviews is gebleken dat deze kenmerken van de universiteit ten koste gaan van de menselijke kant van educatie, omdat er tegelijkertijd minder rekening kan worden gehouden met het welzijn van studenten. De menselijke kant wordt van de universiteit onttrokken, omdat in de huidige kenniseconomie de universiteit als het ware fungeert als een 'kennisfabriek'. Leden binnen de universiteit 'produceren' kennis, die als brandstof dient om de huidige economie draaiende te houden. Hoge competitie tussen studenten en het frequent toetsen van prestatie zijn dan ook onmisbare kenmerken binnen de neoliberal hervormde universiteiten.

Een ander belangrijk kenmerk van de Nederlandse universiteiten is internationalisering. Internationalisering heeft ervoor gezorgd dat een grote groep internationale studenten naar Nederland zijn gekomen om te studeren. Deze groep betreft voornamelijk 'excellente' studenten, omdat deze studenten vanuit hun thuisland, op basis van hun hoge prestaties, kans op een beurs krijgen om in het buitenland te kunnen studeren. Wetende dat de internationalisering van opleidingen geleid heeft tot het aantrekken van 'excellente studenten' uit het buitenland die bovengemiddeld scoren, neemt dit ook een uitdaging mee voor studenten die gemiddeld scoren binnen Nederlandse universiteiten. Dit gegeven stimuleert studenten om te presteren, om vervolgens in aanmerking te kunnen komen voor bepaalde kansen. Als het ware dienen studenten die gemiddeld scoren op te boksen tegen de 'excellente studenten'. De prestatiekloof die zichtbaar is tussen deze groepen studenten genereert een algemene prestatiedruk binnen universiteiten, die vervolgens weer gedreven wordt door de competitieve sfeer. Daarnaast is eigen verantwoordelijkheid een duidelijk karakteristiek in zowel de individualistische Nederlandse maatschappij als het Nederlandse hoger onderwijs. Studenten worden verantwoordelijk gehouden voor hun eigen succes, maar tegelijkertijd ook voor hun eigen falen. Hierbij dient de student een pro-actief karakter te hebben, oftewel: de student moet het heft in eigen handen nemen. Studenten zijn bij problemen op zichzelf teruggeworpen en dienen

deze eigenhandig op te lossen. Het eerder genoemde proces van internationalisering heeft ervoor gezorgd dat een grote groep 'excellente studenten' voornamelijk uit China naar Nederland zijn gekomen om te studeren. Dit stimuleert vervolgens het competitieve karakter van Nederlandse universiteiten. Uit verschillende interviews is gebleken dat de competitief- en prestatiegerichte sfeer, de nadruk op eigen verantwoordelijkheid voor succes en falen en de aantasting van de kwaliteit van het onderwijs binnen de universiteit leidt tot verhoogde studiestress onder studenten. Wij hebben ons hierbij afgevraagd of verhoogde studiestress ook door Chinese internationale studenten wordt ervaren, die zich bevinden binnen de context van Nederlandse universiteiten.

Het studeren in China wordt door Chinese internationale studenten als stressvol ervaren, omdat de competitieve en prestatiegedreven sfeer door Chinese studenten als extreem hoog wordt beschouwd. De participanten noemen de druk en competitie in China als een mogelijke reden dat zij in het buitenland gaan studeren. Uit de informatie van de informanten zou in eerste instantie blijken dat zij weinig last hebben van acculturatieve stress op een negatieve manier, welke zou kunnen leiden tot psychische klachten. In Nederland is het namelijk voor hen een stuk rustiger dan in China qua onderwijs en de uren die ze hierin steken. Het persoonlijke leven en het schoolleven is in Nederland erg gescheiden in vergelijking met in China. Wanneer zij terug naar China gaan, willen zij dit vol blijven houden in China en niet weer in alle druk en competitie gezogen worden. Op deze manier zouden ze in Nederland hebben geleerd hoe ze met stress om zouden kunnen gaan en zou het een 'eustress' kunnen worden. Daarnaast noemen ze allemaal dat Nederlanders erg goed Engels kunnen spreken en ze daardoor makkelijk met hen kunnen communiceren zonder de Nederlandse taal te leren. In het eerste opzicht lijken Chinese studenten in Nederland dus een gemakkelijk leven te leiden, zonder acculturatieve stress die psychische klachten als gevolg kunnen hebben.

Echter, werd het later duidelijk dat er wel degelijk acculturatieve stress factoren zijn die negatief zijn voor de Chinese studenten, maar deze komen voornamelijk voor op het sociale niveau en minder op educatief niveau. Zo klopt het inderdaad dat ze in het Engels kunnen spreken met andere studenten (Nederlandse en andere internationale studenten), maar dit is niet de moedertaal van de studenten. Uit gesprekken met participanten kwam naar voren dat dit een van de redenen is dat Chinese studenten naar elkaar toe trekken. Zij kunnen dan in de moedertaal met elkaar spreken zonder steeds moeite te moeten doen om in het Engels te spreken. Daarnaast zou er zelfs wanneer de Chinese studenten Nederlands leren nog steeds een cultuurverschil zijn. Ook komt het voor dat Chinese studenten zich eenzaam voelen, omdat zij zich in een individualistische omgeving zouden begeven, terwijl zij zelf gewend zijn om in een collectivistische omgeving te zijn. Dit wordt gemerkt wanneer zij in contact komen met Nederlanders en andere Westerse studenten. Gesprekken met deze studenten worden aanvoeld als betekenisloos en

oppervlakkig. De Nederlandse studenten lijken afstandelijk wat zou kunnen komen door de individualistische benadering waardoor sommige Chinese studenten bang worden om te dichtbij te komen.

Opvallend is dat er uit de gesprekken met participanten naar voren kwam dat er enige tegenstrijd is met het feit of China, en dus de culturele achtergrond, meer collectivistisch, hetzelfde of individualistischer was dan de Nederlandse maatschappij. Zo werd er besproken dat de Chinese gemeenschap in groepen handelde alleen uit eigenbelang, waardoor het collectivisme uit individualisme voortkomt. Anderen vertelden juist dat er in China veel samen wordt gedaan wat ten koste zou gaan van het eigenbelang of juist dat het vroeger wel collectivistisch was maar dat dit aan het veranderen is door mondialisering. Uiteindelijk komt het er op uit dat Chinese studenten in Nederland zich graag bij een groep aansluiten, al is het alleen om zich veilig te voelen tussen mensen die net als zij zijn, bijvoorbeeld andere Chinese studenten of internationale studenten. Toch hebben we te maken met een paradox als het gaat om de inhoud van relaties binnen de Chinese gemeenschap. Waar Chinese internationale studenten de Chinese gemeenschap binnen de offline publieke ruimten beschouwen als een *close knit community*, welke past bij de collectivistisch sociale oriëntatie die zij lijken te hebben, worden relaties binnen de online publieke ruimten juist ervaren als oppervlakkig, winst-georiënteerd en pragmatisch. Deze laatste manifestatie van de Chinese gemeenschap in Nederland lijkt te neigen naar een meer individualistisch sociale oriëntatie.

Hierboven blijkt dat er meer negatieve gevolgen door acculturatie zijn onder de Chinese studenten in Nederland dan zij in eerste instantie laten blijken. Dit is een vorm van expressie die, zoals we in het CIMH model uit hoofdstuk 1 zagen, beïnvloed wordt door de culturele waarden en normen. De culturele waarden en normen worden gevormd door de culturele achtergrond van de Chinese studenten. De culturele achtergrond wordt gevormd door de succes gerichte maatschappij van China waarin het opbloeien van het gezicht of juist het verliezen van het gezicht belangrijke aspecten zijn. Het opbloeien van het gezicht gaat vaak over het trots maken van de ouders. Zo zijn de ouders extra trots wanneer de kinderen in het buitenland gaan studeren of het hoger onderwijs ingaan. Het verliezen van gezicht is een soort van schaamte of sociale blunder, zoals wanneer een kind het studeren in het hoger onderwijs niet aankan en moet stoppen en dit naar buiten komt. Het opbloeien van het gezicht en het verliezen van het gezicht heeft in een zekere zin te maken met het imago van de persoon en van de familie. Om deze reden vinden mensen uit de Chinese bevolking het vaak moeilijk om zwakte te uiten.

De angst om zwakte te uiten is terug te vinden in hoe de participanten praten over psychologische problemen, of er juist niet over praten. Wanneer zij praten over de problemen die zij ondervinden hebben zij het voornamelijk over externe factoren die invloed op hen hebben. Ze ervaren veel druk om de studie

te halen of ervaren werkoverbelasting. Gevolgen voor de persoon die hieruit voort kunnen komen zijn stress en burn-out. Stress en burn-out zijn problemen die zich in de persoon begeven. Op druk en werkoverbelasting hebben zij weinig tot geen invloed, maar stress en burn-out zijn of gaan richting de psychologische problemen, wat als een zwakte wordt gezien. Wanneer een zwakte wordt geuit kan deze tegen je worden gebruikt. Om deze reden wordt er in de Chinese gemeenschap de voorkeur gegeven om het met betrouwbare en bekende relaties te bespreken. Het probleem bij Chinese studenten die in Nederland studeren is dat zij deze betrouwbare en bekende relaties nog niet hebben. Zij maken daar vaak nieuwe vrienden die ze niet goed genoeg kennen om zulke persoonlijke dingen mee te delen. De ouders bevinden zich ver weg in China, omdat ze de ouders niet ongerust willen maken bespreken ze daar de problemen die zij ondervinden ook niet mee. Op deze manier blijven er vanuit het oogpunt van de Chinese studenten weinig mogelijkheden over om (psychologische) problemen te bespreken. Dit heeft negatieve invloed op de acculturatieve stress.

De stap na acculturatieve stress zou aanpassing zijn aan de nieuwe cultuur, volgens het acculturatieproces beschreven in hoofdstuk 1. Echter, de studenten zijn expats en zij weten dat ze uiteindelijk teruggaan naar China. Het kan zijn dat ze na een half jaar alweer teruggaan, waardoor het niet als belangrijk wordt gezien om te mengen tussen de Nederlanders. Het verblijf in Nederland kan ook meerdere jaren duren. Wanneer ervoor wordt gekozen dat de Chinese studenten zich niet aanpassen en mengen met de Nederlanders zullen zij in de acculturatieve stress blijven hangen. Dit kan gevolgen hebben voor het psychisch welzijn van de studenten, waar rekening mee moet worden gehouden, maar wat in de praktijk tot nog toe niet gebeurt. Hierdoor lopen Chinese internationale studenten in Nederland, die kampen met psychische problemen, tegen een aantal problemen aan. Deze zijn te koppelen aan het proces van internationalisering van zowel de Nederlandse samenleving als de Nederlandse instanties die niet parallel aan elkaar verlopen.

Het internationaliseringsbeleid vanuit universiteiten heeft er deels voor gezorgd dat de Nederlandse universiteiten cultureel diverser is geworden. Dit brengt nieuwe uitdagingen met zich mee: de internationalisering is binnen Nederlandse instanties niet even vlot gegaan, waardoor deze kampen met culturele insensitiviteit. Nederlandse instanties, zoals de universiteiten en de gezondheidszorg, zijn weinig ingesteld op culturele diversiteit en verschillende culturele achtergronden, waardoor begeleiding of hulpaanbod voor mensen uit het buitenland tekortschiet. Dit probleem wordt veroorzaakt door verschil in culturele achtergrond, taalbarrière en miscommunicatie als gevolg van culturele frictie, zowel binnen universiteiten als de gezondheidszorg. Binnen universiteiten wordt begeleiding pas ingezet als een student gaat onderpresteren. Echter, zoals we hebben uiteengezet in de empirische hoofdstukken, werkt dit wellicht minder goed bij Chinese internationale studenten, door de basismentaliteit van Chinese

internationale om hard te werken voor het behoud van 'gezicht', ofwel (familie)eer. Dit kan betekenen dat, hoewel zij wellicht kampen met psychische klachten, dit minder snel te zien is aan hun prestaties.

We hebben hier te maken met twee kwesties. Allereerst zijn psychische problemen taboe onder de Chinese internationale studenten. Psychische klachten, zoals die gedefinieerd worden in Nederland, worden niet erkend en dus ook niet herkend. Hierdoor zullen zij minder snel geneigd zijn hulp te zoeken. De tweede kwestie is dat de groep die kampt met psychische klachten onzichtbaar is, omdat binnen Nederlandse universiteiten slechts gekeken wordt naar prestatie als indicator voor psychisch welzijn. In het geval dat een Chinese internationale student wel zijn of haar psychische problemen erkent en herkent, dient de student een pro-actief karakter te bezitten om hulp te zoeken. We hebben echter kunnen lezen in hoofdstuk 4 dat veel Chinese internationale studenten passiever van karakter zijn, in tegenstelling tot Nederlandse studenten, door hun culturele achtergrond die zij hebben meegekregen. Zowel het hulpzoekende gedrag van Chinese internationale studenten als het hulpaanbod vanuit de Nederlandse universiteit worden hierdoor beïnvloed.

Het probleem van culturele insensitiviteit is daarnaast ook te zien binnen de Nederlandse gezondheidszorg. Er doen zich problemen voor bij Chinese internationale patiënten die wel psychisch hulp zoeken binnen gezondheidsinstanties. Hierbij speelt miscommunicatie tussen de medische professional en de patiënt afkomstig uit China een grote rol. De ongemakkelijke miscommunicatie tussen de Chinese patiënt en de Nederlandse medische professional heeft een aantal gevolgen op de kwaliteit en effectiviteit van het hulpaanbod. Ten eerste bestaat de kans dat door de medische professional een verkeerde diagnose wordt gesteld, omdat er een discrepantie is in het overbrengen en definiëren van subjectieve gevoelens, zoals emoties. De beschrijving van deze gevoelens zijn afhankelijk van interpretatie, waardoor verkeerde conclusies getrokken kunnen worden. Daarbij zijn de patiënten afkomstig uit China niet bekend met de Nederlandse of Engelse termen van diagnoses, waardoor er onzekerheid bij de patiënt kan ontstaan of wel de correcte diagnose voor hun probleem is geconstateerd. Ten tweede is er maar beperkte tijd voor een consult, dus wanneer een patiënt afkomstig uit het buitenland kampt met taalbarrière, is er extra tijd nodig om een diagnose te stellen en de patiënt van advies te voorzien.

Het derde gevolg van miscommunicatie tussen de patiënt afkomstig uit China en de medische professional, is het verlies van vertrouwen van de patiënt in de Nederlandse gezondheidszorg, waardoor het gebruik van de Nederlandse gezondheidszorg minder aantrekkelijk wordt. Het is van belang dat deze problemen binnen de Nederlandse gezondheidszorg erkend worden, omdat het kan leiden tot ongelijkheid in gezondheid en toegang tot gezondheidszorg bij patiënten afkomstig uit het buitenland, waaronder uit China. Aansluitend op voorgaande bevindingen willen wij hierbij een oproep doen naar sociale

wetenschappers om nader onderzoek te doen naar het gebruik van de Nederlandse gezondheidszorg onder patiënten afkomstig uit China. Uit ons onderzoek is namelijk nog niet duidelijk geworden of patiënten afkomstig uit China over het algemeen meer of minder gebruik maken van de middelen van de gezondheidszorg en welke factoren hierin een rol spelen. Het is belangrijk om dit na te gaan, omdat de resultaten wellicht mogelijkheid bieden voor het ontwikkelen van een doelgerichter en efficiënter hulpaanbod voor deze groep.

Desalniettemin blijft acculturatieve stress onder Chinese studenten een lastige kwestie. Uit ons onderzoek is gebleken dat wanneer de Chinese studenten zich niet in een groep of gemeenschap bevinden en niet veel om handen hebben, aangezien het leven in Nederland een stuk rustiger is, zij zich eenzaam gaan voelen en hierdoor zich zelfs depressief gaan voelen. Echter, Nederland kent een aantal populaire studentenorganisaties, zoals CASSW en CASSNL, die Chinese internationale studenten een gemeenschap bieden waar zij tijdens hun verblijf in Nederland op terug kunnen vallen. Deze organisaties organiseren traditionele Chinese evenementen, zorgen voor een zowel online als offline netwerk, bieden hulp bij praktische zaken en organiseren activiteiten naast de studie. Uit hoofdstuk 3 is duidelijk geworden dat Chinese studentenorganisaties enerzijds de Chinese 'expat bubbel' in Nederland in stand houden door als exclusieve gemeenschap te fungeren binnen de Nederlandse samenleving. Dit bemoeilijkt het aanpassingsproces voor Chinese internationale studenten aan de 'gastcultuur'. Anderzijds biedt de Chinese 'expat bubbel', gefaciliteerd door de studentenorganisaties, een veilige ruimte, waar Chinese internationale studenten tijdens hun studie in Nederland onderdeel van kunnen uitmaken. Dit bevordert het gevoel van *belonging* onder Chinese internationale studenten in Nederland. Het behoren tot de Chinese 'expat bubbel' wordt door Chinese internationale studenten als geruststellend ervaren, omdat zij binnen deze ruimte hun culturele identiteit kunnen behouden en praktiseren. Om deze redenen draagt het bestaan van Chinese studentenorganisaties in Nederland bij aan het terugdringen van eenzaamheid, depressiviteit en acculturatieve stress onder de groep Chinese internationale studenten.

In het kort concluderen wij dat Chinese internationale studenten voornamelijk acculturatieve stress ervaren. Studiestress binnen de context van de Nederlandse universiteit is bij hen minder van toepassing. Acculturatie is een onvermijdelijk proces voor Chinese internationale studenten die, al is het voor tijdelijke duur, in Nederland zijn. Echter, het tijdelijke verblijf van deze studenten bemoeilijkt het aanpassingsproces, waardoor zij niet volledig kunnen assimileren en moeilijk bekend kunnen worden met Nederlandse systemen en instanties, zoals de gezondheidszorg en universiteiten. De complexiteit van deze systemen en instanties hebben negatieve invloed op het hulpzoekende gedrag van Chinese internationale studenten. Nederlandse instanties zijn daarnaast nog maar weinig ingesteld op culturele diversiteit,

waardoor het hulpaanbod inefficiënt is. De bevindingen uit dit onderzoek hebben ons geïnspireerd om een aantal, naar onze mening, waardevolle aanbevelingen te doen en staan beschreven in de bijlagen.

Literatuurlijst

- Abdullah, Tahirah en Tamara L. Brown. 'Mental illness stigma and ethnocultural beliefs, values, and norms: An integrative review.' *Clinical psychology review*, 31(6), (2011): 934-948.
- Altbach, Philip G. en Jane Knight. "The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities." *Journal of Studies in International Education* 11, no. 3-4 (September 2007): 290-305. doi:10.1177/1028315307303542.
- Appadurai, Arjun. *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. University of Minnesota Press, 1996.
- Bal, Ellen, Erella Grassiani en Kate Kirk. "Neoliberal individualism in Dutch universities: Teaching and learning anthropology in an insecure environment." *Learning and Teaching* 7, no. 3 (2014): 46-72.
- Berry, John W. "Acculturation and adaptation in a new society." *International migration* 30 (1992): 69-85.
- Berry, John W. "Acculturative stress." In *Handbook of Multicultural Perspectives on Stress and Coping*, 287-298. Bosten: Springer, MA, 2006.
- Berry, John W. "Immigration, acculturation, and adaptation." *Applied psychology* 46, nr. 1 (1997): 5-34.
- Bochove, Marianne van en Godfried Engbersen. "Beyond cosmopolitanism and expat bubbles: challenging dominant representations of knowledge workers and trailing spouses." *Population, Space and Place* 21, nr. 4 (2015): 295-309.
- Carswell, Russell C. *Attracting International Students for Higher Education*. Hauppauge: Nova Science Publishers. Accessed December 7, 2018. ProQuest Ebook Central.
- Castillo, Richard J. *Culture & mental illness: A client-centered approach*. Thomson Brooks/Cole Publishing Co (1997).
- Chen, Haide, Xiaoyi Fang, Chaoying Liu, Wei Hu, Jing Lan en Linyuan Deng. "Associations among the Number of Mental Health Problems, Stigma, and Seeking Help from Psychological Services: A Path Analysis Model among Chinese Adolescents." *Children and Youth Services Review* 44 (2014): 356-62. doi:10.1016/j.childyouth.2014.07.003.
- Chen, Sylvia Xiaohua en Winnie W. S. Mak. "Seeking Professional Help: Etiology Beliefs About Mental Illness Across Cultures." *Journal of Counseling Psychology* 55, no. 4 (2008): 442-50.
- Croucher, Sheila. "Privileged mobility in an age of globality." *Societies* 2, nr. 1 (2012): 1-13. doi: 10.3390/soc2010001.

- Curran, Thomas, and Andrew P. Hill. "Perfectionism is increasing over time: A meta-analysis of birth cohort differences from 1989 to 2016." *Psychological Bulletin* 145, no. 4 (2019): 410.
- DeWalt, Kathleen Musante en Billie R. DeWalt. *Participant Observation: A Guide for Fieldworkers*. Second ed. Lanham, Maryland: Altamira Press, a Division of Rowman & Littlefield, 2014.
- Eisenberg, Daniel, Sarah E. Gollust, Ezra Golberstein en Jennifer L. Hefner. Prevalence and correlates of depression, anxiety, and suicidality among university students. *American journal of orthopsychiatry*, 77(4), (2007): 534-542.
- Eriksen, Thomas Hylland. *Globalization: The Key Concepts. 2nd Edition*. London: Bloomsbury Publishing, 2014.
- Fechter, Anne-Meike. "Living in a Bubble." In *Going First Class?: New Approaches to Privileged Travel and Movement*, geëdit door Vered Amit (New York: Berghahn Book, 2007), 33-52.
- Fox, Molly, Zaneta M. Thayer en Pathik D. Wadhwa. "Acculturation and Health: The Moderating Role of Socio-Cultural Context." *American Anthropologist* 119, nr. 3 (2017): 405-21.
doi:10.1111/aman.12867.
- Gelauff, George Marinus Maria. *Hoe prikkelbaar is de kenniseconomie?: een zoektocht naar nieuwe verhoudingen tussen concurrentie en normen*. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 2001.
- Gu, Qing, Michele Schweisfurth en Christopher Day. "Learning and Growing in a 'foreign' Context: Intercultural Experiences of International Students." *Compare* 40, nr. 1 (2010): 7-23.
doi:10.1080/03057920903115983.
- Guruz, Kemal. *Higher education and international student mobility in the global knowledge economy: Revised and updated second edition*. New York: State University of New York Press, 2011.
- Huberts, Daan en Mark Vlek de Coningh. "Incoming Student Mobility in Dutch Higher Education 2017-2018" Nuffic (2018).
- Hwang, Wei-Chin, Hector F. Myers, Jennifer Abe-Kim en Julia Y. Ting. 'A conceptual paradigm for understanding culture's impact on mental health: The cultural influences on mental health (CIMH) model.' *Clinical psychology review*, 28(2), (2008): 211-227.
- Hyatt, Susan Brin, Boone W. Shear en Susan Wright eds. *Learning under Neoliberalism: Ethnographies of Governance in Higher Education*. New York, NY: Berghahn Books, Incorporated, 2015.
ProQuest Ebook Central.
- Inda, Jonathan Xavier en Renato Rosaldo. "The Anthropology of Globalization : A Reader." *Readers in Anthropology, 1*. Malden : Blackwell, 2002

- Kleinman, Arthur. "The Illness Narratives: Suffering, Healing and the Human Condition." New York: Basic Books, 1988.
- Kozma, Tamás, Rébay Magdolna, Óhidy Andrea en Szolár Éva. *The Bologna Process in Central and Eastern Europe*. Studien Zur International Vergleichenden Erziehungswissenschaft. Wiesbaden: Springer VS, 2014.
- Lazarus, Richard S., and Susan Folkman. *Stress, appraisal, and coping*. Springer publishing company, 1984.
- Lopez, Steven Regeser, and Peter J. Guarnaccia. "Cultural psychopathology: Uncovering the social world of mental illness." *Annual review of psychology* 51, no. 1 (2000): 571-598.
- Maas, Lillian en Ada Ter Maten. "Internationale Oriëntatie als Verplicht Thema in het Curriculum : Het Bologna Akkoord en de consequenties daarvan voor de Masteropleiding Advanced Nursing Practice van de Hogeschool Rotterdam." *Onderwijs en Gezondheidszorg* 33, nr. 2 (2009): 19-22. doi:10.1007/BF03080198.
- Mahmood, Hajara. "An Analysis of Acculturative Stress, Sociocultural Adaptation, and Satisfaction among International Students at a Non-Metropolitan University" Dissertation. Paper 63, Kentucky University, 2004. <https://digitalcommons.wku.edu/diss/63/>.
- Malešević, Siniša en Mark Haugaard. *Making Sense of Collectivity : Ethnicity, Nationalism, and Globalisation*. London: Pluto Press (2002).
- Mamman, Aminu en David Richards. "Perceptions and Possibilities of Intercultural Adjustment: Some Neglected Characteristics of Expatriates." *International Business Review* 5, nr. 3 (1996): 283-301.
- Maydell-Stevens, Elena, Anne-Marie Masgoret, and Tony Ward. "Problems of psychological and sociocultural adaptation among Russian speaking immigrants in New Zealand." *Social policy journal of New Zealand: te puna whakaaro* 30 (2007): 178-198.
- Mendenhall, M. en Oddou, G. "The Dimensions of Expatriate Acculturation: A Review." *Academy of management review* 10 nr.1 (1985): 39-47.
- Nordin, Irene Gilsenan. *Transcultural Identity Constructions in a Changing World*. Frankfurt Am Main: Peter Lang, 2016.
- Ong, Aihwa. "Cyberpublics and Diaspora Politics Among Transnational Chinese." *Interventions* 5 nr. 1 (2003): 82-100.
- Polson, Erika. "A gateway to the Global City: Mobile Place-making Practices by Expats." *new media and society* 17, nr. 4 (2015): 629-645.
- Quach, Andrew S., Norman B. Epstein, Pamela J. Riley, Mariana K. Falconier en Xiaoyi Fang. "Effects of Parental Warmth and Academic Pressure on Anxiety and Depression Symptoms in Chinese

- Adolescents." *Journal of Child and Family Studies* 24, nr. 1 (2015): 106-16.
doi:10.1007/s10826-013-9818-y.
- Rizvi, Fazal. "Theorizing Student Mobility in an Era of Globalization." *Teachers and Teaching* 17 nr. 6 (2011) 693-701.
- Rohrlich, B. F. en Martin, J. N. "Host Country and Reentry Adjustment of Student Sojourners", *International Journal of Intercultural Relations* 15, nr. 2 (1991): 163-182.
- Sandhu, Daya S. "An examination of the psychological needs of the international students: Implications for counselling and psychotherapy." *International Journal for the Advancement of Counselling* 17, no. 4 (1994): 229-239.
- Sawir, Erlenawati, Simon Marginson, Ana Deumert, Chris Nyland en Gaby Ramia. "Loneliness and International Students: An Australian Study." *Journal of Studies in International Education* 12, nr. 2 (June 2008): 148-80. doi:10.1177/1028315307299699.
- Selmer, J. "Practice Makes Perfect? International Experience and Expatriate Adjustment." *MIR: Management International Review*, (2002): 71-87.
- Sin, Cristina, Veiga Amélia en Alberto Amaral. *European Policy Implementation and Higher Education : Analysing the Bologna Process*. Issues in Higher Education. London: Palgrave Macmillan, 2016
- Smith, Rachel A. en Nigar G. Khawaja. "A Review of the Acculturation Experiences of International Students." *International Journal of intercultural relations* 35, nr. 6 (2011): 699-713.
- Soet, Johanna en Todd Sevig. 'Mental health issues facing a diverse sample of college students: Results from the College Student Mental Health Survey.' *NASPA journal*, 43(3), (2006): 410-431.
- Tartakovsky, Eugene. "A Longitudinal Study of Acculturative Stress and Homesickness: High-School Adolescents Immigrating from Russia and Ukraine to Israel Without Parents." *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology : The International Journal for Research in Social and Genetic Epidemiology and Mental Health Services* 42, nr. 6 (2007): 485-94.
doi:10.1007/s00127-007-0184-1.
- Tsai, Ginger J., Carrie A. Cameron, Jennifer L. Czerwinski, Hector Mendez-Figueroa, Susan K. Peterson en Sarah Jane Noblin. "Attitudes Towards Prenatal Genetic Counseling, Prenatal Genetic Testing, and Termination of Pregnancy among Southeast and East Asian Women in the United States." *Journal of Genetic Counseling* 26, nr. 5 (2017): 1041-058. doi:10.1007/s10897-017-0084-9.
- Tsing, Anna. "The Global Situation." *Cultural Anthropology* 15, nr. 3 (2000): 327-60.
- Vianen, Annelies E. M. van, Irene E. de Pater, Amy L. Kristof-Brown en Erin C. Johnson. "Fitting In: Surface-and Deep-level Cultural Differences and Expatriates' Adjustment." *Academy of Management Journal* 47, nr. 5 (2004): 697-709.

- Ward, Steven C. *Neoliberalism and the Global Restructuring of Knowledge and Education*. New York: Routledge, 2012.
- Wei, Meifen, Kelly Yu-Hsin Liao, Puncy Paul Heppner, Ruth Chu-Lien Chao en Tsun-Yao Ku. "Forbearance Coping, Identification with Heritage Culture, Acculturative Stress, and Psychological Distress among Chinese International Students." *Journal of Counseling Psychology* 59, nr. 1 (2012): 97-106. doi:10.1037/a0025473.
- Wei, Meifen, Puncy Paul Heppner, Michael J. Mallen, Tsun-Yao Ku, Kelly Yu-Hsin Liao en Tsui-Feng Wu. "Acculturative Stress, Perfectionism, Years in the United States, and Depression among Chinese International Students." *Journal of Counseling Psychology* 54, nr. 4 (2007): 385-94.
- Yeh, Christine en Mayuko Inose. "International Students' Reported English Fluency, Social Support Satisfaction, and Social Connectedness As Predictors of Acculturative Stress." *Counselling Psychology Quarterly* 16, nr. 1 (2003): 15-28.
- Zhou, Yilun, Hongping Zhang en Monika Stodolska. "Acculturative Stress and Leisure among Chinese International Graduate Students." *Leisure Sciences* 40, nr. 6 (2018): 557-77.
- Zivin, Kara, Daniel Eisenberg, Sarah E. Gollust en Ezra Golberstein. "Persistence of mental health problems and needs in a college student population." *Journal of affective disorders* 117, no. 3 (2009): 180-185.

Bijlagen

Informantenlijst

<i>Datum</i>	<i>Naam</i>	<i>Functie</i>	<i>Soort gesprek</i>
11 januari 2019	Annalisa Butticci	Wetenschapper en docent aan de Universiteit Utrecht	Conversatie
29 januari 2019	Chang	Lid van ACSSNL in Delft	Semi-gestructureerd interview
6 februari 2019	Lan	Voormalig Chinees internationaal student en werkt nu voor de Universiteit Utrecht	Semi-gestructureerd interview
13 februari & 16 maart 2019	Julan	Uitwisselingsstudent in Utrecht	Semi-gestructureerd interview & conversatie
14 februari en 20 maart 2019	Ming	Internationale Chinese student in Leiden	Conversatie
28 februari, 25 maart & 8 mei 2019	Huang	PhD student in Utrecht	Semi-gestructureerd interview & conversatie
7 maart 2019	Hu	Uitwisselingsstudent in Utrecht	Semi-gestructureerd interview
12 maart 2019	Marianne Habraken	Studentbegeleider Universiteit Utrecht	Semi-gestructureerd interview
20 maart 2019	Cha-Hsuan Liu	Wetenschapper en docent aan de Universiteit Utrecht	Semi-gestructureerd interview
28 maart 2019	Johan	Onderwijskundig Adviseur & Cursus begeleider (Opkikker)	Conversatie
29 maart 2019	Wang	PhD student in Utrecht	Semi-gestructureerd interview

Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen uit ons etnografisch onderzoek, vinden wij het van belang om enkele suggesties te doen met betrekking tot het verbeteren van het hulpaanbod van instanties en het hulpzoekende gedrag van Chinese internationale studenten. Wij vinden dat er vanuit universiteiten meer aandacht besteed moet worden aan workshops en cursussen voor Chinese internationale studenten, om hen wegwijs te maken in het Nederlandse onderwijs- en zorgsysteem. Daarnaast moeten de studenten op de hoogte gesteld worden van het hulpaanbod binnen deze systemen. Zo weten deze studenten waar zij bij problemen terecht kunnen. Daarnaast adviseren wij universiteiten om studentbegeleiders op te leiden met culturele kennis en om daarnaast culturele diversiteit onder studentbegeleiders te stimuleren, zodat er een aanbod ontstaat van 'culturele experts'. Chinese internationale studenten kunnen, op basis van een kennis- of matchingsgesprek, een persoonlijk 'cultureel expert' aangewezen krijgen die op de hoogte is van zowel de culturele als persoonlijke achtergrond van een student. Wanneer Chinese internationale studenten te maken hebben met eenzelfde begeleider, kan een vertrouwensband opgebouwd worden, zodat de drempel lager is voor deze studenten om hulp te zoeken bij eventuele psychische problemen. Met bovengenoemde aanpassingen binnen de universiteit kunnen 'risico-studenten' met een andere culturele achtergrond eerder herkend en efficiënter begeleid worden.

Ook gezondheidsinstellingen adviseren wij om meer rekening te houden met de multiculturele samenleving, door culturele diversiteit te stimuleren op de werkvloer. Daarnaast is het belangrijk dat medische professionals cultureel sensitief opgeleid worden, zodat de horizon van culturele kennis binnen de instanties verbreed wordt. Dit kan miscommunicatie tussen een patiënt afkomstig uit het buitenland en de medische professional voorkomen, waardoor het hulpaanbod efficiënter en doelgerichter uitgevoerd kan worden.

Tot slot vinden wij het, in het kader van welzijn, belangrijk dat de Nederlandse universiteiten Chinese studentenorganisaties ondersteunt, zodat deze kunnen blijven bestaan voor de grote groep Chinese internationale studenten die Nederland op dit moment kent. Acculturatie is namelijk een stressvol proces voor Chinese internationale studenten die tijdelijk in Nederland verblijven. Om het studentenleven van Chinese internationale studenten in Nederland gemakkelijker te maken en vereenzaming en depressiviteit te minimaliseren, is het belangrijk dat Chinese studentenorganisaties, die een sociaal netwerk bieden om op terug te kunnen vallen, in Nederland blijven bestaan.

Engelstalige samenvatting

Globalisation has led to a shrinking of the world in means of time and space, which caused an increase of mobilisation of people, products and services in all directions. It also generated a large group of privileged migrants, who mobilize in all different directions. A group amongst these privileged migrants are international students.

International students go to other countries to get a high standing diploma. Since the Bologna agreement of 1999 international students are attracted to Europe. Which has also led to an increase of international students in the Netherlands. Another side of the Bologna agreement is an increase in competitiveness and pressure, which influences the well-being of these students. The Dutch universities have a big group of Chinese internationals, which also experience the competitiveness and pressure resulting from the Bologna agreement. However, next to these factors which can influence the well-being of Chinese students at Dutch universities, they also might experience acculturative stress. The Chinese international students are the second biggest group of international students in the Netherlands. They also have a really different cultural background compared to the cultural context in which they arrive when coming to the Netherlands. Because of this fact it is extra important to investigate this group.

The different cultural background leads to a different way in expressing psychological problems. This is extra important to shine a light on and can help us understand how we can help this group in the Netherlands. Knowing these factors which can influence the well-being of Chinese international students in the Netherlands we formulated the following research question: *How are psychological problems, with acculturative stress as a moderator, approached concerning Chinese international students at Dutch universities?*

This ethnographic research has an exploring nature. The research function is descriptive and the goal is to fill the gaps which exists in the literature about this topic. During the fieldwork we used qualitative research methods to try and map the feelings and ideas of people. Using triangulation (a mix of qualitative research methods) we tried to find answers to questions in our research. Examples of methods we used were participation observation, interviews, casual conversations and content analysis.

We looked at it from a top-down perspective and tried to find out what policies have been made and which institutions there are to help or not help the well-being of Chinese international students in the Netherlands. We also looked into the experiences of the Chinese international students in the Netherlands and their psychological well-being. This way we also had a bottom-up perspective. Through these perspectives we found multiple topics which emphasizes a clash between the top-down and bottom-up view during our field research.

The globalisation and Bologna agreement have had a tremendous impact on higher education in the Netherlands. The competitive and success-driven environment serve an economic benefit, which ignores the well-being of students. These neoliberal reforms sees internationalization as an important component, which attracts 'excellent students'. A lot of these 'excellent students' come from China. We wondered if these students' mental wellbeing would be affected, as a result of the neoliberal reforms, within the context of the contemporary Dutch universities. However, we found out that in China a lot of students also experience a lot of stress and competitiveness, because of the success-driven cultural context. The stress and competitiveness in China can be a push factor for the Chinese students to go and study abroad in the Netherlands.

We found out that Chinese students in the Netherlands experience more acculturative stress in the social context. On the one hand they learn how to handle stress better in China, because in the Netherlands they experience a really relaxed life, so acculturative stress would be an 'eustress'. On the other hand they experience negative acculturative stress, like language barriers and loneliness. These can lead to psychological problems. Because of their different cultural background the Chinese international students might express psychological problems different than people from a Dutch context. For example they see psychological problems as a weakness and emphasize the external and physical problems.

Even though there are more internationals at universities because of the internationalization policy, institutions are not (yet) taking into account multiculturalism and cultural diversity, which leads to cultural insensitivity within institutions, such as universities and the healthcare system. These problems are being caused by the difference in cultural background, language barriers and misinterpretation. Institutions who try to help the Chinese international students in the Netherlands are Chinese student organizations. They organize events to get to know each other or to let the Chinese international students feel at home. Next to this they help the new Chinese students with practical things they have to take care of in the Netherlands. Overall, the Chinese student organizations can make Chinese international students feel like they belong somewhere within the new cultural context. The feeling of belonging brings about a feeling of security and safety amongst the Chinese international students, and, at the same time, it reduces feelings of loneliness and depression. It seems like these organizations have a positive impact on the mental wellbeing of Chinese international students in the Netherlands. However, the organizations create an 'expat bubble' for these students, which leads to the formation of an exclusive community within Dutch society. This makes it harder, if not impossible for the Chinese international students to successfully acculturate to the Dutch cultural context, especially within a short time-span. This, on the other hand, could play a role in Chinese international students experiencing acculturative stress during their stay in the Netherlands.

